

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 86

TUTKIMUKSIA

Kairisto-Mertanen, Tauriainen, Asteljoki, Kantola,
Koivisto, Lindström, Rantanen & Virtanen

ONGELMAPERUSTAISUUTEEN TYÖELÄMÄN LÄHTÖKOHDISTA

Hoitotyön koulutusohjelman (Salo)
arviointiraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 86

TUTKIMUKSIA

Liisa Kairisto-Mertanen, Mari Tauriainen, Kaj Asteljoki,
Ismo Kantola, Eija Koivisto, Kari Lindström,
Sanni Rantanen & Kirsti Virtanen

ONGELMAPERUSTAISUUTEEN TYÖELÄMÄN LÄHTÖKOHDISTA

Hoitotyön koulutusohjelman (Salo)
arviointiraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
RAPORTTEJA 86

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2009

ISBN 978-952-216-094-2 (painettu)

ISSN 1457-7925 (painettu)

Painopaikka: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print Oy, Tampere 2009

ISBN 978-952-216-095-9 (PDF)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

Jakelu: <http://julkaisut.turkuamk.fi>

TIIVISTELMÄ

Ongelmaperustaisuuteen työelämän lähtökohdista – hoitotyön koulutusohjelman (Salo) arviointiraportti / Liisa Kairisto-Mertanen, Mari Tauriainen, Kaj Asteljoki, Ismo Kantola, Eija Koivisto, Kari Lindström, Sanni Rantanen & Kirsti Virtanen. - Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 2009. - 48 s. + 2 liites. - (Turun ammattikorkeakoulun raportteja, ISSN 1457-7925 ; 86). ISBN 978-952-216-094-2 (painettu)

ISSN 1459-7764 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-952-216-095-9 (verkkojulkaisu)

Koulutusohjelmien ristiinarviointi on yksi osa Turun ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmää. Ristiinarvioinnilla pyritään kehittämään koulutusohjelmien suunnittelu- ja toteutusprosessia ja lisäämään niiden valmiuksia arvioida koulutuksen tavoitteita ja tuloksia.

Tässä raportissa esitellyn arvioinnin kohteena oli hoitotyön koulutusohjelma (Salo). Arvioinnissa keskityttiin koulutuksen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin prosessien kehittämiseen. Arvioinnista vastasi rehtorin nimittämä 8-jäseninen arviointiryhmä, joka oli koottu ammattikorkeakoulun omista asiantuntijoista ja opiskelijajäsenistä. Arviointi perustui koulutusohjelman laatimaan itsearviointiraporttiin, ennalta toimitettuun lisämateriaaliin sekä arviointiryhmän 5.12.2008 tekemään arviointivierailuun.

Hoitotyön koulutusohjelma toteuttaa mallikkaasti työelämälähtöisen ammattikorkeakoulutuksen perusajatusta. Koulutusohjelman vahvuuksia ovat tutkimus- ja kehitystoiminnan onnistunut integrointi opetukseen sekä hyvin toimiva koulutusohjelman sisäinen yhteistyö. Koulutusohjelman opettajat osallistuvat toiminnan suunnitteluun laajasti. Opintojaksot suunnitellaan kokonaisuuksina siten, että eri opettajien osaamisalueet nivoutuvat yhteen. Koulutusohjelmalla on runsaasti yhteistyökumppaneita alueen terveydenhuollon organisaatioiden ja yritysten joukossa. Ongelmaperustaista oppimista (problem-based learning, PBL) on toteutettu ja kehitetty useita vuosia. Oppimisen arviointia on aktiivisesti kehitetty ja käytössä on monipuolisia arviointimenetelmiä.

Koulutusohjelman haasteena on kehittää PBL-toteutustaan ongelmaperustaiseksi opetussuunnitelmaksi. Siinä ongelmaperustainen oppiminen ymmärrettään lähestymistapana, jossa korostuu opiskelijan aktiivinen tiedonhankinta oppimista ohjaavien työelämälähtöisten lähtökohtien avulla siten, että luennot, seminaarit ja taitojen harjoittelu ajoitetaan mielekkäästi lähtökohtien luomalle perustalle. Tällä hetkellä erityisesti opiskelijoilla on puutteellinen näkemys ongelmaperustaisesta oppimisesta: opiskelijat ymmärtävät PBL:n samaksi asiaksi kuin tutoriaalit. Opiskelijoiden perehdyttäminen ongelmaperustaiseen opiskeluun ei ole ollut riittävää. Perehdyttäminen ongelmaperustaiseen oppimiseen ja korkeakouluopiskeluun on jatkuvasti ajankohtainen tehtävä.

Opiskelijoita tulee jatkossa perehdyttää paremmin tutkimus- ja kehitystoimintaan terveysalalla ja siihen, miten he osallistuvat tutkimus- ja kehitystoimintaan projektityöskentelyn kautta. Myös arvioinnin päällekkäisyyteen ja opintojen vähäiseen valinnaisuuteen tulee kiinnittää huomiota.

Monikulttuurisen toimintaympäristön ansiosta kansainvälisyys näkyy jokapäiväisessä toiminnassa. Opiskelijoiden ja opettajien kotikansainvälistymistä edistää jatkuvasti lisääntyvä englanninkielinen opetus, joskaan kaikki opiskelijat eivät vielä suorita opintoja englanniksi. Myös kansainvälinen opettajavaihto on varsin vähäistä.

Kansainvälisen yhteistyön kehittämiseksi tulee määritellä kv-toiminnan tavoitetila ja toimintasuunnitelma. Opettajavaihdot tulee integroida opetussuunnitelmiin ja kansainvälistä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä tulee kehittää siten, että se mahdollisimman hyvin tukee koulutusohjelman tavoitteita, opetussuunnitelman kehittämistä, T&K-toimintaa ja opiskelija- sekä harjoittelijavaihtoja. Opettajien kannattaa hyödyntää kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ammatillisessa kehittämisessä sekä opetuksen ja opetussuunnitelman kehittämistyössä.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	7
I KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI	9
1.1 Arvioinnin tausta	9
1.2 Arvioinnin kohde ja arviointiryhmä	12
1.3 Koulutusohjelmien ristiinarviointien eettiset periaatteet	13
1.4 Arvioinnin teemat ja kysymykset	14
1.5 Arviointiprosessi	16
2 KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU	19
2.1 Strategiatyö ja toiminnanohjaus	19
2.2 Opetussuunnitelmaprosessi	20
2.3 Ongelmaperustainen oppiminen	22
3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS	26
3.1 Opintojen ohjaus, opiskelijoiden ammatillisen kehittymisen tukeminen ja henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS)	26
3.2 Opintojen mitoitus ja kuormittavuus	28
3.3 Koulutusohjelman T&K- ja palvelutoiminta, työelämäyhteydet ja harjoittelu	29
3.3.1 T&K- ja palvelutoiminta	29
3.3.2 Työelämäyhteydet	31
3.3.3 Harjoittelu	32
3.3.4 Harjoitusyritystoiminta	33
3.4 Kansainvälistymisnäkökulma opetuksen suunnittelussa ja opinnoissa	34
4 KOULUTUSOHJELMAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	37
4.1 Oppimisen arviointi	37
4.2 Palautejärjestelmä	38
4.3 Henkilöstön ammatillinen kehittyminen	40
4.4 Koulutusohjelman suunnitelmat toiminnan kehittämisestä	41

5	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	42
5.1	Vahvuudet	42
5.2	Kehittämishaasteet	43
5.3	Suosituksset	44
	LÄHTEET	47
	LIITE I	49

ESIPUHE

Turun ammattikorkeakoulun laatu järjestelmän tavoitteena on varmistaa tavoitteiden saavuttaminen. Ammattikorkeakoulun onnistuminen tehtävissään on osoitus laadukkaasta toiminnasta. Tavoitteiden saavuttamisesta on oltava myös dokumentoitua näyttöä. Omalta osaltaan tämä raportti hoitotyön riskinarvioinnista varmistaa Turun ammattikorkeakoulun laatu järjestelmän toimivuutta ja antaa näyttöä tavoitteiden saavuttamisesta.

Turun ammattikorkeakoulun koulutusohjelmien riskinarvioinnin tehtävänä on kehittää koulutusohjelmien suunnittelu- ja toteutusprosesseja sekä lisätä valmiuksia koulutuksen arviointiin. Riskinarvioinnin kohteena ovat aiemmin olleet tietotekniikan, palveluiden tuottamisen ja johtamisen sekä rakennustekniikan koulutusohjelmat.

Riskinarvioinnin tuloksellisuutta osoittaa, että Korkeakoulujen arviointineuvosto nimesi vuonna 2008 Turun ammattikorkeakoulun rakennustekniikan koulutusohjelman ensimmäiseksi tekniikan ja liikenteen koulutusalan laatu yksiköksi maamme ammattikorkeakouluissa. Tietotekniikan koulutusohjelma valikoitui keväällä 2009 Turun ammattikorkeakoulun seuraavaksi laatu yksiköhdokkaaksi.

Arviointiryhmän kokoonpanolla on merkitystä arvioinnin kohteena olevien asioiden kannalta. Turun ammattikorkeakoulun arviointiryhmä on valittu laaja-alaisesti korkeakoulu yhteisön sisältä. Tällä tavalla kootun arviointiryhmän vahvuutena on opetusmenetelmien, toimintaprosessien ja innovatiivisen yhteistyön arviointi. Tässä kokoonpanossa vähemmälle huomiolle jäävät korkeakoulujen väliset verkostot ja yhteistyömuodot sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Korkeakoulujen välisten samojen koulutusohjelmien keskinäisessä benchmarking-arvioinnissa voitaisiin keskittyä edellä mainittujen seikkojen lisäksi myös yksityiskohtaisiin opetus sisältöihin ja oppimistavoitteisiin. Tästä on pääteltävissä, että yksittäinen korkeakoulu tarvitsee monenlaista arviointitoimintaa.

Ristiinarviointi kehittävän arvioinnin menettelynä on arvokas lisä laadunvarmistuksen keinovalikoimaan, jolla pyritään jatkuvasti parantamaan korkeakoulun toimintaa. Se ottaa huomioon organisaation kulttuurin, parantaa korkeakoulun sisäistä vuorovaikutusta ja toiminnan laatua. Ristiinarviointi edistää korkeakoulun jaettua tietoisuutta laadunvarmistuksen tärkeydestä, parantaa sisäistä viestintää ja luo mahdollisuuksia organisaation oppimiselle. Nämä tekijät ovat omiaan vahvistamaan laatukulttuuria, parantamaan yksilön toimintaa sekä organisaation tuloksellisuutta.

Arviointiryhmän työ perustuu koulutusohjelman itsearviointiraporttiin ja muihin taustamateriaaliin sekä haastatteluihin. Työn tuloksena arviointiryhmä on pystynyt yksilöimään hoitotyön koulutusohjelman vahvuudet, kehittämishaasteet ja suositukset. Ne tarjoavat hyvän perustan toiminnan kehittämiseksi.

Juha Kettunen

Turun ammattikorkeakoulun rehtori

I KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI

I.1 ARVIOINNIN TAUSTA

Euroopan korkeakoulutusalueen kehittämiseen vuoteen 2010 mennessä tähtäävä Bologna-prosessi sisältää laadunvarmistuksen kehittämisen haasteen. Berliinin opetusministerikokouksessa vuonna 2003 ministerit edellyttivät, että vuoteen 2005 mennessä kaikissa prosessiin osallistuvissa maissa on oltava uskottava ja läpinäkyvä laadunvarmistusjärjestelmä. Kansallisiin laadunvarmistusjärjestelmiin tulee kuulua mm. koulutusohjelmien tai korkeakoulujen arviointi, joka sisältää sisäisen arvioinnin, ulkoisen arvioinnin, opiskelijoiden osallistumisen arviointiin sekä tulosten julkistamisen. Mallina voi olla akkreditointi-, sertifiointi- tai muu vastaava järjestelmä.

Korkeakoulujen eurooppalaista arviointiyhteistyötä koordinoi European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), jolle annettiin syksyllä 2003 Berliinin opetusministerikokouksessa tehtäväksi kehittää laadunvarmistuksen eurooppalaisen käytännön suuntaviivat ja toimintaperiaatteet. Kaikkien mukana olevien maiden tuli tuottaa kuvaus laadunvarmistusjärjestelmästä. Suomessa opetusministeriön asettama työryhmä (Opetusministeriö 2004) määritteli kansallisen laadunvarmistuksen suuntaviivat vuonna 2004. Työryhmän ehdotuksen mukaisesti Suomessa otettiin vuonna 2005 käyttöön korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi.

Laadunvarmistuksella tarkoitetaan työryhmän käyttämän vakiintuneen määritelmän mukaan niitä menettelytapoja, prosesseja tai järjestelmiä, joiden avulla turvataan ja kehitetään korkeakoulun, sen järjestämän koulutuksen ja muun toiminnan laatua. Auditoinnin avulla halutaan varmistaa, että korkeakoululla on toiminnan jatkuvaa kehittämistä tukeva laadunvarmistusjärjestelmä ja että järjestelmä toimii tavoitteidensa mukaisesti. Korkeakoulut päättävät itse oman laadunvarmistusjärjestelmänsä erityistavoitteista, kehittämisestä sekä käytettävistä menetelmistä. Korkeakouluilla on päävastuu kouluksensa laadusta ja koulutuksen kehittämisestä. (Opetusministeriö 2004; Opetusministeriö 2007).

Korkeakoulujen arviointineuvoston (KKA) organisoimissa auditoinneissa selvitetään, mitä laadullisia tavoitteita korkeakoulu on toiminnalleen asettanut ja arvioidaan, millaisilla prosesseilla ja menettelytavoilla korkeakoulu ylläpitää ja kehittää koulutuksen ja muun toiminnan laatua. Auditoinnin tavoitteena on arvioida, toimiiko laadunvarmistus korkeakoulussa tarkoitettulla tavalla, tuottaako laadunvarmistusjärjestelmä toiminnan kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaista tietoa ja johtaako se vaikuttaviin, laatua parantaviin kehittämistoimenpiteisiin. Auditoinnissa ei oteta kantaa korkeakoulun asettamiin päämääriin, laadunvarmistusjärjestelmän tavoitteisiin, toiminnan sisältöön eikä tuloksiin sinänsä. (Korkeakoulujen arviointineuvosto 2007)

Turun ammattikorkeakoulun laadunvarmistuksen kehittämisessä on otettu huomioon eurooppalaiset ja kansalliset suositukset laadunvarmistukselle. Laadunvarmistus kattaa korkeakoulun koko toiminnan. Turun ammattikorkeakoulussa korostetaan laadunvarmistusjärjestelmän yhteyttä johtamisprosessiin eli toiminnanohjaukseen. Ammattikorkeakoulu on määritellyt laadunvarmistusjärjestelmän tavoitteet, kokonaisrakenteen sekä osa-alueiden ja menettelyiden väliset yhteydet. Laadun arviointiin käytetään erilaisia menettelyitä, joilla on oma tarkoituksensa osana laadunvarmistusjärjestelmän kokonaisuutta.

ENQA:n suosituksen mukaan korkeakouluilla tulee olla viralliset menettelytavat koulutusohjelmien jatkuvaa kehittämistä varten. Turun ammattikorkeakoulussa koulutusohjelmien jatkuvan kehittämisen yhteinen virallinen ja systemaattinen menettelytapa on balanced scorecard -malliin perustuva 4T-toimintasuunnitelma, jonka laatimisprosessiin sisältyy systemaattinen itsearviointi.

Koulutuksen laadunvarmistusjärjestelmää on vahvistettu ottamalla käyttöön monipuolisia menettelyjä, joilla on erilaiset tarkoitukset ja tavoitteet. Edellä mainitun systemaattisen itsearvioinnin lisäksi vuonna 2007 päätettiin ottaa käyttöön toinen uusi menettely, koulutusohjelmien ristiinarviointi. Siinä kootaan ammattikorkeakoulun eri asiantuntijoista koostuva arviointiryhmä, jonka tehtävänä on toteuttaa tietyn ennalta määritellyn koulutusohjelman kehittävä arviointi. Arviointiryhmä kootaan aina erikseen kunkin valitun koulutusohjelman arviointia varten.

Ristiinarvioinnilla kehitetään koulutusohjelmien suunnittelu- ja toteutusprosesseja sekä lisätään koulutusohjelmien valmiuksia määritellä ja arvioida koulutuksen tavoitteita ja tuloksia. Tavoitteena on osaltaan varmistaa koulutuk-

sen laatua sekä tuottaa ja levittää dokumentoitua tietoa ammattikorkeakoulun koulutuksen laadusta. Tässä raportissa kuvataan järjestyksessä neljännen ristiinarvioinnin toteutus ja tulokset.

Kansallinen korkeakoulutuksen laadunvarmistuksen työryhmä (Opetusministeriö 2004) painotti, että laadunvarmistusjärjestelmä vaatii tuekseen laajasti omaksutun laatukulttuurin eli yksilöllisen ja kollektiivisen sitoutumisen laadun ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Ristiinarviointi pyrkii osaltaan vahvistamaan ammattikorkeakoulun arviointiosaamista ja -kulttuuria. Kyseessä on arviointiryhmien, koulutusohjelmien ja koko ammattikorkeakoulun kehittämisprosessi. Olennaista on muutoksen ja kehityksen tukeminen, ei niinkään sovittujen toimintojen toteutumisen varmistaminen.

Turun ammattikorkeakoulun ristiinarvioinnin mallia on kehitetty hyödyntäen paitsi ammattikorkeakoulun omaa arviointiosaamista myös ENQA:n suosituksia sekä KKA:n arviointiraportteja. Turun ammattikorkeakoulun edustajat kävivät myös tutustumassa Jyväskylän ammattikorkeakoulun ristiinarviointimalliin (Mikkonen ym. 2004), joka on keskeinen esikuva Turun ammattikorkeakoulun mallille.

Turun ammattikorkeakoulussa koulutusohjelman ristiinarviointi on arviointiprosessi, jossa

- eri tulosalueiden ja toimintojen edustajat arvioivat toisen tulosalueen toimintoja yhden koulutusohjelman kehyksessä ja perehtyvät samalla koulutusohjelman arviointiin käytännössä
- arviointiosaaminen vahvistuu ja kumuloituu kattavasti ammattikorkeakoulun eri yksiköissä
- arviointiyhteistyö on luonteeltaan myönteistä ja rakentavaa vuorovaikutusta, mikä osaltaan tuottaa mahdollisuuksia oppia muiden kokemuksista ja näkemyksistä
- noudatetaan kehittävän arvioinnin periaatetta
- noudatetaan sovittuja eettisiä periaatteita
- tuotetaan dokumentoitua tietoa korkeakoulutuksen laadusta
- levitetään hyviä käytänteitä koko ammattikorkeakoulussa.

Ristiinarvioinnin tavoitteena on

- varmistaa koulutuksen mahdollisimman korkea laatu koko ammattikorkeakoulussa
- kehittää koulutusohjelmien suunnittelu- ja toteutusprosesseja
- lisätä valmiuksia koulutuksen laatukriteerien määrittelyyn ja arviointiin
- parantaa koulutusohjelmissä valmiuksia määrittellä ja arvioida tutkintojen osaamistavoitteita ja tuloksia
- vahvistaa ammattikorkeakoulun laatukulttuuria.

1.2 ARVIOINNIN KOHDE JA ARVIOINTIRYHMÄ

Turun ammattikorkeakoulussa on tavoitteena, että kaikki koulutusjohtajat sekä merkittävä osa koulutuspäälliköistä pääsee osallistumaan arvioijina ristiinarviointiin. Tarkoitus on muodostaa kaikkien tulosalueiden asiantuntijoista koostuva ja vähitellen laajeneva arvioijien joukko, josta valittavat henkilöt suorittavat vuosittaiset koulutusohjelmien arvioinnit. Näin vältetään yksittäisten arvioijien liiallinen kuormittuminen ja toisaalta edistetään arvioinneissa syntyneiden kehittämisideoiden leviämistä.

Koulutusohjelmien ristiinarvioinnit toteutetaan tulosalueiden tavoiteneuvotteluissa sovitussa järjestyksessä. Vararehtori ja kehityspäällikkö valmistelevat esityksen arvioitavista koulutusohjelmista. Rehtori päättää arvioitavista koulutusohjelmista ja nimittää arviointiryhmät.

Koulutusohjelmien ristiinarvioinnit aloitettiin vuonna 2007. Tällöin arviointeihin osallistui kaksi koulutusohjelmaa. Turussa toimiva tietotekniikan koulutusohjelma valittiin ensimmäiseksi ristiinarvioinnin kohteeksi (Hyvönen ym. 2008). Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma oli toinen Turun ammattikorkeakoulussa ristiinarviointiin osallistuva koulutusohjelma (Kontio ym. 2008). Vuonna 2008 arviointeihin osallistui rakennustekniikan koulutusohjelma (Soini ym. 2008) sekä tämän raportin kohteena oleva hoitotyön koulutusohjelma Salossa.

Ristiinarviointiryhmän peruskokoonpano on 7–8 henkilöä: puheenjohtaja, sihteeri, kehityspäällikkö, koulutuspäällikkö, opettajaedustajat (2 kpl, toisella tutkimus- ja kehitystyön kokemusta), kehittämisen tulosalueen edustaja sekä opiskelija. Tällä pyritään riittävän laaja-alaiseen näkemykseen arviointiprosessissa. Kokoonpanoa määritettäessä otetaan huomioon seuraavat kriteerit:

- laatutyön ja arvioitavan alan tuntemus
- strategioiden ja kehittämisen painopistealueiden tuntemus
- kaikkien ammattikorkeakoulun keskeisten toiminta-alueiden asian-tuntemus (koulutus, tutkimus- ja kehitystyö, tukipalvelut)
- opiskelijaedustus
- tasapainoinen tulosalueiden johdon, opettajien, opiskelijoiden ja tukipalveluiden edustus.

Rehtori nimitti kehityspäällikön esityksestä hoitotyön (Salo) koulutusohjelman arviointiryhmään seuraavat henkilöt:

- Liisa Kairisto-Mertanen, koulutusjohtaja, puheenjohtaja
- Mari Tauriainen, suunnittelija, sihteeri
- Kaj Asteljoki, pt.tuntiopettaja
- Ismo Kantola, kehityspäällikkö
- Eija Koivisto, yliopettaja
- Kari Lindström, koulutuspäällikkö
- Sanni Rantanen, opiskelijaedustaja, TUO
- Kirsti Virtanen, kv-päällikkö.

1.3 KOULUTUSOHJELMIEN RISTIINARVIOINTIEN EETTISET PERIAATTEET

Koulutusohjelmien ristiinarviointien eettiset periaatteet on muotoiltu Korkeakoulujen arviointineuvoston arviointien ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun ristiinarviointimallin pohjalta seuraavasti:

- Ristiinarvioinnin ensisijaisena tarkoituksena on oppivan organisaation ajatuksen mukaisesti tukea koulutusohjelmien kehittymistä.
- Arviointiprosessin aikana tapahtuva keskustelu ja sen yhteydessä annettava palaute ovat luonteeltaan kehittävää ja muutosta tukevaa; ei valvovaa, tarkastavaa tai luokittelevaa.
- Arviointitilanteet ovat luottamuksellisia. Ilman luottamusta ei synny kehittämistoiminnan edellyttämää avoimuutta ja rehellisyyttä.
- Arviointien palaute on rakentavaa, uusia näkökulmia ja vaihtoehtoja tarjoavaa.
- Arviointi on läpinäkyvää. Johtopäätösten ja suositusten tulee perustua itsearviointiraporttiin, siihen liittyviin tilastotietoihin ja arviointikeskusteluissa ilmenneisiin asioihin. Arvioinnin loppuraportti on julkinen.

1.4 ARVIOINNIN TEEMAT JA KYSYMYKSET

Arviointiteemat ja kysymykset perustuvat ammattikorkeakoulun strategioihin ja tavoitteisiin, ristiinarvioinnin tavoitteisiin sekä ammattikorkeakoulun arviointiosaamiseen ja kokemukseen. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisut ovat lisänneet tietoa arviointien tarpeista, tavoitteista, toteutuksesta ja tuloksista.

Itsearviointia edeltävässä vaiheessa tulosalueen johtaja ja koulutuspäällikkö voivat täydentää arviointikysymyksiä koulutusohjelman kannalta keskeisistä arvioitavista kohteista. Yleisten ja yhteisten teemojen lisäksi voidaan keskittyä arvioimaan koulutusohjelmalle tärkeitä asioita.

Itsearviointiraportin teemoista ja kysymyksistä sovittiin hoitotyön koulutusohjelman koulutuspäällikön kanssa. Tukipalvelut jätettiin tämän ristiinarvioinnin ulkopuolelle. Arvioinnissa keskityttiin koulutuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arvioinnin prosessien kehittämiseen. Itsearviointia ohjaavat kysymykset olivat seuraavat:

Toiminta

- Miten ammattikorkeakoulun yhteisesti sovitut linjaukset (strategiat) ja toimintapolitiikat ohjaavat koulutusohjelman, opetus suunnittelman ja opetuksen suunnittelua?

- Miten tulosalueen 4T-suunnitelma (strateginen kehys ja toimintasuunnitelma) ohjaa koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelua?
- Mitkä ovat opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset?
- Onko koulutusohjelmalla erityistä profilia esim. alueellisesta näkökulmasta?
- Miten koulutusohjelmassa varmistetaan, että sen tavoitteet päivittyvät ja vastaavat tulevaisuuden työelämän vaatimuksia?
- Miten työelämästä (ohjattu harjoittelu, opinnäytetyö, hankkeet ja projektit ym.) sekä aiemmista OPS-toteutuksista saatu palaute hyödynnetään koulutusohjelman OPS-työssä?
- Miten työelämäyhteyksiä ja koulutusohjelman tutkimus- ja kehitystyötä hyödynnetään opiskelijan oppimisen ja opetuksen toteutuksessa?
- Miten tulosalueiden ja koulutusohjelmien välinen yhteistyö toteutuu ja miten yhteistyötä tehdään?
- Millaista on opettajien yhteistyö opetuksen toteutuksessa ja millaisin tuloksin?
- Miten opetussuunnitelmatyössä huomioidaan tutkimus- ja kehitystyön (T&K) näkökulma?
- Miten koulutusohjelma huomioi uuden tutkimustiedon ja miten sille tehdään tilaa suunnitelmissa?

Toiminnan suunnittelu, toteutus, arviointi ja kehittäminen

- Miten koulutuksen kansainvälisen kilpailukyvyyn kehittäminen näkyy koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa?
- Miten opetussuunnitelman laadinnassa hyödynnetään valtakunnallisia yleisiä ja koulutusohjelmakohtaisia kompetenssikuvauksia?
- Miten resursseja hallitaan, arvioidaan ja kehitetään (esimerkiksi rahoitus, henkilöstön osaamis pohja ja toimitilat)?
- Miten koulutusohjelman opetussuunnitelmat (OPS) laaditaan, kuka niistä vastaa ja ketkä osallistuvat suunnittelutyöhön?
- Miten opetussuunnitelman toteuttaminen vuosittain suunnitellaan ja ketkä siihen osallistuvat?
- Miten opintokokonaisuudet ja opintojaksot suunnitellaan?
- Miten toteutussuunnitelmissa huomioidaan opiskelijoiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS)?

- Miten opintojaksojen toteutuksen ajoitus on järjestetty? Mihin ajoitus perustuu? Miten ajoituksen suunnittelu on toteutettu ja organisoitu?
- Miten arvioidaan ja varmistetaan koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutuminen?
- Miten työelämä osallistuu koulutusohjelman toteutuksen ja tulosten arviointiin?
- Miten opintojaksojen toteutuksen arviointi on järjestetty? Toteutuuko se kuten on sovittu?
- Miten opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus toteutuvat?
- a) opiskelijan tavoitteiden asettelussa ja ammatillisen kehittymisen tukemisessa?
- b) opetusmenetelmien valinnoissa ja erilaisten oppimistyylien huomioimisessa?
- c) oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentamisessa?
- Mikä on tietotekniikan ja avointen oppimisympäristöjen rooli ja merkitys opetuksen toteutuksessa?
- Millaisilla arviointimenetelmillä arvioidaan, onko opiskelijalle muodostunut jäsentynyt ja syvälinen näkemys opiskeltavista aiheista? Arvioi käytettäviä menetelmiä.
- Miten arviointi- ja palautetietoa hyödynnetään koulutusohjelman kehittämistyössä?
- Miten arvioidaan ja varmistetaan, ovatko opiskelijat saavuttaneet koulutuksen tavoitteena olevat kompetenssit?

SWOT

- Koulutusohjelman vahvuudet ja kehittämishaasteet.

1.5 ARVIOINTIPROSESSI

Tässä raportissa esiteltävä arviointi perustuu Salon hoitotyön koulutusohjelman laatimaan itsearviointiraporttiin, arviointiryhmän vierailullaan 5.12.2008 tekemiin haastatteluihin sekä koulutusohjelman toimittamaan laajaan taustamateriaaliin.

Koulutusohjelman arvioinnin painopisteiksi valittiin hoitotyön koulutusohjelman opetussuunnitelma, opintojen ohjaus, ongelmaperustainen oppiminen (problem-based learning eli PBL)¹ ja ohjattu harjoittelu. Arviointiryhmälle esitetty taustamateriaali oli kerätty pääasiassa näiltä aihealueilta. Myös koulutusohjelman esittämä itsearviointiraportti oli rakennettu samojen teemojen ympärille. Se piti sisällään materiaalia opetussuunnitelmasta, opintojen ohjauksesta, PBL-opetuksesta ja ohjatusta harjoittelusta. Arviointiryhmällä oli myös käytössään koulutusohjelman toimintasuunnitelma vuodelle 2008 ja opiskelijabarometri vuodelta 2007.

Arviointiryhmän saamien tietojen mukaan Salon hoitotyön koulutusohjelman itsearviointiraportin laadinnasta vastasi 5-jäseninen tiimi, johon kuului tutkintovastaavien edustaja ja molempien suuntautumisvaihtoehtojen edustajat sekä laatutyön näkökulmasta asioita tarkasteleva opettajaedustaja. Tiimi työsti raporttia ja keräsi arviointiryhmälle toimitetut dokumentit ja analysoi esitetyt palautteet koulutuspäällikön johdolla. Tiimin saatua raportin valmiiksi se lähetettiin kommenttikierrokselle eri opettajatiimeille ja neuvottelukunnalle. Opiskelijat osallistuivat raportin laadintaan lähinnä tuutoritunneilla, jolloin opettajat käsitelivät itsearviointia opiskelijoiden kanssa.

Arviointiryhmän tekemien haastattelujen yhteydessä ilmeni, että opettajakunta koki osallistuneensa laajasti itsearviointiraportin laadintaan, mutta sen sijaan opiskelijat eivät mieltäneet osallistuneensa tähän työhön. Vaikka itsearviointia oli opettajien mielestä käsitelty opiskelijoiden kanssa, eivät opiskelijat ole ymmärtäneet tuutoritunneilla käsiteltyjen asioiden liittyneen juuri tähän koulutusohjelman itsearviointiin. Arviointiryhmän mielestä opiskelijoilla olisi pitänyt olla aktiivisempi rooli itsearviointiraportin laadinnassa.

1. Ongelmaperustainen oppiminen on yksi konstruktivistisen pedagogiikan suuntaus, jossa opettamista ei nähdä tiedon siirtämisenä, vaan oppijan tiedon rakentamisprosessin ohjaamisena. Oppiminen ymmärretään oppijan aktiivisena toimintana, jossa oppija rakentaa jatkuvasti kuvaansa maailmasta. Tällöin katsotaan, että myös faktat opitaan parhaiten, kun ne kytetään oppijan aikaisempaan tietoon ja laajoihin mielekkäisiin kokonaisuuksiin sekä aitoihin tilanteisiin tai ongelmiin. Mainitut konstruktivistisen periaatteet näkyvät erityisen hyvin tutoriaalissa, jota on kutsuttu ”tiedon rakennustyömaaksi”. Tutoriaali luo areenan ryhmän oppimiselle ja yhteistoiminnalliselle ongelmanratkaisulle.

Hoitotyön koulutusohjelman arviointiprosessin kulku on esitetty alla olevassa taulukossa.

Ajankohta	Vaihe
AMK:n johtoryhmän kokous 13.11.2007	Sovittiin hoitotyön koulutusohjelman (Salo) osallistumisesta ristiinarviointiin vuonna 2008
27.12.2007	Arviointiryhmän nimeäminen
5.9.2008	Arviointi räätälöitiin ja aikataulutettiin koulutusjohtajan ja koulutuspäällikön kanssa
5.9.–30.10.2008	Itsearviointin tekeminen (koulutusohjelma)
31.10.–4.12.2008	Perehtyminen itsearviointiraporttiin ja taustamateriaaliin, arviointiryhmän koulutus, työjaosta ja vastuista sopiminen, arviointivierailuun valmistautuminen
5.12.2008	Arviointivierailu
6.12.2008–13.3.2009	Raportointi (arviointiryhmän työskentelyä)
1.6.2009	Raportin julkistaminen ja arviointiryhmän palautetilaisuus koulutusohjelmalle

2 KOULUTUSOHJELMAN, OPETUSSUUNNITELMAN JA OPETUKSEN SUUNNITTELU

2.1 STRATEGIATYÖ JA TOIMINNANOHJAUS

Salon hoitotyön koulutusohjelma kuuluu Terveysala-tulosalueeseen, jolla on toimintoja sekä Turussa että Salossa. Tulosalueen johtoryhmä kokoontuu keran kuussa. Johtoryhmän valmistelevana elimenä toimii työvaliokunta, jonka jäseniä ovat koulutusjohtajan lisäksi kaikkien terveystalon tulosalueen koulutusohjelmien koulutuspäälliköt, T&K-päällikkö ja täydennyskoulutuspäällikkö. Johtoryhmään kuuluu työvaliokunnan jäsenen lisäksi viestintävastaava ja opettajajäsen. Valmistelutehtävänsä lisäksi työvaliokunta on myös tärkeä yhteistyöelin tulosalueen sisällä ja haastattelujen yhteydessä kävi ilmi, että yhteistyö tulosalueen sisällä tapahtuu lähinnä työvaliokunnassa. Muuten yhteistyötä tehdään pääasiassa toimipistekohtaisesti ja silloin kyseeseen tulevat lähinnä erilaiset projektit, harjoitusyrittötoiminta, yhteiset opinnot jne.

Salon hoitotyön koulutusohjelman koulutuspäällikkö on jäsenenä sekä tulosalueen työvaliokunnassa että johtoryhmässä. Tulosalueen johtoryhmä valmistelee koko tulosalueen strategiset asiakirjat ja toimintasuunnitelman. Tulosalueen koulutusjohtajan sijainpaikka on Turussa, mutta tulosaluetta johdetaan kokonaisuutena. Koulutusjohtaja osallistuu myös Salon opettajainkokouksiin. Tulosalueen yhteiset työpaikkakokoukset välitetään Saloon videoneuvotteluina ja näin pyritään mahdollistamaan koko henkilökunnan osallistuminen näihin kokouksiin. Tulosalueella järjestetään vuosittain kaikille yhteisiä yhteistyöpäiviä ja erilaisten asioiden ympärillä toimii koko tulosalueelle yhteisiä tiimejä.

Kaikki Salossa toteutettava ammattikorkeakouluopetus tapahtuu yhdessä kiinteistössä, jossa opiskelee kaikkiaan noin 1000 Turun ammattikorkeakoulun eri alojen opiskelijaa. Salon toimipisteessä on paljon ulkomaisia opiskelijoita ja työympäristö koetaan lähtökohtaisesti kansainväliseksi. Opintoja järjeste-

tään yhteistyössä kaikkien Salossa toimivien koulutusohjelmien kesken, ja monialaisuus on yksi niistä lähtökohdista, joista esim. harjoitusyritystoiminnan ideologia lähtee. Sekä kansainvälinen ilmapiiri että monialaisuus tuovat omaileimaisen ilmeen kaikille Salossa toimiville koulutusohjelmille. Yrittäjyyteen valmentaminen on eräs monialaisuuden ilmentymä Salon hoitotyön koulutusohjelmassa.

Salon koulutusohjelmat toimivat yhteistyössä muiden Terveysala-tulosalueen koulutusohjelmien kanssa, mutta ovat kuitenkin verrattain itsenäisiä. Salossa tapahtuvan koulutuksen ohjaamista varten koulutuspäällikön apuna toimii vastuutiimi (VATI), joka valmistelee toimintasuunnitelmat. Suunnitelmat kierrätetään tutkintotiimeissä, ja sieltä tulleiden kommenttien kanssa ne käsitellään ennen lopullista muotoaan vielä kerran vastuutiimissä. Toimintasuunnitelmia käsitellään myös koulutusohjelman kokouksissa ja työpaikkakokouksissa.

Terveysala poikkeaa monesta muusta ammattikorkeakoulun koulutusalaista siinä, että opintojen sisällöistä suuri osa on määritelty valtakunnallisesti. Opetusministeriö on Terveysalan koulutus 2005 -projektissa (ns. TERVA) antanut ohjeet terveysalan ammattikorkeakoulutuksen opetussuunnitelmatyölle ja koulutuksen kehittämiseksi. Projektissa on määritelty, mitkä ovat riittävän yhdenmukaisen ammatillisen osaamisen tuottavat opinnot ja niiden vähimmäisopintopisteet (Opetusministeriö 2005). Nämä normit on tulkittu hyvin sitoviksi ja ne koskevat lähinnä keskeisimpien opintoalueiden sisältöä sekä harjoittelun laajuutta, toteutusta ja valvontaa. Sisällöllinen toteutus jää koulutusohjelman päätettäväksi. Salossa on tehty strategisesti merkittävä linjaus, kun koulutusohjelma on linjattu kauttaaltaan PBL-ideologian mukaan toteutettavaksi. Ongelmaperustaisen opetuksen lähtökohtana on työelämälähtöinen opetussuunnitelma, jonka tavoitteena on aktivoita opiskelijoita omatoimisuuteen ja itsenäiseen ratkaisujen etsintään.

2.2 OPETUSSUUNNITELMAPROSESSI

Hoitotyön koulutusohjelman suuntautumisvaihtoehtoina voi suorittaa sairaanhoitajan (AMK), terveydenhoitajan (AMK) tai kättilön (AMK) tutkinnon. Salossa toteutetaan sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajakoulutusta. Sairaanhoitajatutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja tutkinnon suoritus aika on 3,5 vuotta. Sairaanhoitajatutkintoon perustuvan terveydenhoitajatutkinnon (240 opintopistettä) suoritus aika on 4 vuotta. Opinnot muodostuvat perus- ja ammattiopin-

noista, opinnäytetyöstä ja siihen liittyvästä kypsyysnäytteestä, vapaasti valittavista opinnoista sekä ammattitaitoa edistävästä harjoittelusta (= ohjattu harjoittelu). Opiskelija suorittaa opintojensa osana yrittäjyysopintoja, jotka muodostuvat osin tietopuolisista opinnoista ja osin ohjatusta harjoittelusta.

Opetuksen suunnittelu lähtee liikkeelle ydinainesanalyysistä, jonka perusteella määritellään opintojaksot ja niiden sisällöt. Ongelmaperustaisessa opetussuunnitelmassa opinnot toteutuvat laajoina kokonaisuuksina. Opintoihin liittyvät kompetenssit on määritelty ydinainesanalyysin yhteydessä ja opintojaksosta hyväksytysti suoriutuminen tarkoittaa, että opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmien laadinnan yhteydessä asetetut tavoitteet. Lähtökohtana opetuksen suunnittelussa pidetään sitä, että määritellään asiat, jotka sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan tulee osata. Lisäksi opetussuunnitelman halutaan reflektoidan niin kansainvälisyyttä kuin työelämälähtöisyyttäkin. Myös vaihtoehtoiset suoritustavat määritellään. Opetuksen sisältö määräytyy paljon myös pakollisesti opetettavat asiat määrittävien TERVA-vaatimusten perusteella.

Koulutusohjelman OPS-tiimiin on valittu ne koulutusohjelman opettajat, joilla on tohtorin tutkinto. Suunnittelu lähtee liikkeelle VATI-tiimistä, josta se vietään OPS-tiimiin. OPS-tiimin laatimat suunnitelmat käsitellään opettajakunnan ja neuvottelukunnan kokouksissa. Vastuullinen OPS-tiimi huolehtii OPSien päivittämisestä rakenteellisesti ja sisällöllisesti. Alueen työelämä on perehdytetty ongelmaperustaiseen oppimiseen, ja alkuvaiheessa työelämän edustajat osallistuivat tiiviisti opetussuunnitelman ja tutoriaalilähtökohtien laatimiseen. Koulutusohjelmassa on otettu tavoitteeksi monipuolistaa PBL-opetusta huomioimalla opiskelijoiden ammatillisen kehityksen vaiheet. Tämä voi tapahtua esimerkiksi reflektiotehtävien avulla ja lähtökohtien monipuolistamisella.

Opiskelijoiden mukaan opetussuunnitelmaan ei jää paljon tilaa valinnaisuudelle. Vapaasti valittavien opintojen määrää pidettiin liian pienenä ja opiskelijoiden keskuudessa aiheutti kritiikkiä koulutusohjelman valmiiksi määrittelmät vapaasti valittavat opinnot. Opiskelijat toivoivat enemmän mahdollisuuksia esittää omia toivomuksiaan opetussuunnitelman suhteen. Erityisesti kritisoitiin yrittäjyysopintoja, jotka kuuluvat pakollisina kaikille opiskelijoille. Arviointiryhmälle välittyi käsitys, että sinänsä erittäin kannatettavia harjoitusyritystoiminnan muodossa toteutettavia yrittäjyysopintoja ei ole onnistuttu perustelemaan tarpeeksi hyvin opiskelijoille.

Koulutusohjelman johto oli huolissaan ongelmaperustaisen oppimisen jatko-mahdollisuuksista johtuen opetuksen suunnittelun uudesta toimintamallista ja tietojärjestelmästä (eOPS) sekä päätöksestä laatia seuraava opetussuunnitelma yhdessä Turun hoitotyön koulutusohjelman kanssa. Arviointiryhmän käsityksen mukaan ammattikorkeakoulussa kesällä 2009 käyttöön otettava SoleOPS-järjestelmä ei voi romuttaa koulutusohjelman nykyistä opetussuunnitelma-ajattelua. Nykyiset opiskelijoiden opintojakso-oppaat ja eOPS-järjestelmän yhtenäiset lomakeformaatit opintojaksojen toteutussuunnitelmille on mahdollista sovittaa järkevästi yhteen. Myös yhteisen uuden opetussuunnitelman laatiminen yhdessä Turun hoitotyön koulutusohjelman kanssa kannattaa nähdä myönteisenä mahdollisuutena.

2.3 ONGELMAPERUSTAINEN OPPIMINEN

Ongelmaperustaisessa opetussuunnitelmassa oppimisen tavoitteena on oppia oppimaan työskentelemällä ongelmien avulla. Juuri ongelmaskenaario - Salon hoitotyön kielellä lähtökohta - muodostaa opintojakson keskiön. Opintojakson suunnittelu lähtee kysymyksestä, mitä opiskelijoiden halutaan oppivan, ja tämän pohjalta määritellään lähtökohta. Sen luomalle perustalle voidaan ajoittaa luennot, seminaarit ja taitojen harjoittelu mielekkäästi. Ongelmaperustaisen oppimisen lähestymistavassa eli PBL:ssä korostuvat opiskelijakeskeisyys, pienryhmätyöskentely, itseohjautuvuus, kriittisen ajattelun kehittäminen ja opiskelijoiden itsearviointi. Ongelmaperustainen opetussuunnitelma (toteutuvana, ei kirjoitettuna opetussuunnitelmana) ymmärretään usein juuri pienryhmäistuntojen eli tutoriaalien ympärille rakentuvana tieto- ja oppimisympäristönä.

Salon hoitotyön koulutusohjelma lukeutuu ongelmaperustaisen oppimisen pioneereihin Turun ammattikorkeakoulussa. PBL on ollut lähestymistapana opetuksessa ja opiskelussa yli viisi vuotta.

Arviointiryhmä oli vaikuttanut koulutusohjelman sitoutuneisuudesta ongelmaperustaisen oppimisen pitkäjänteiseen kehittämiseen. Opetussuunnitelmassa on PBL-ajattelun mukaisesti pyritty integroimaan entiset oppiaineet laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Tietyt ammattiaineen opetus jakautuu useille opettajille ja eri kokonaisuuksiin sen perusteella, milloin oppiaineen sisältö tukee opintojakson kokonaisvaltaista teemaa.

Itsearviointiraportissa koulutusohjelma näkee vahvuudekseen sen, että ”PBL-ideologia on huomioitu sekä opetussuunnitelman rakenteessa että opetusmenetelmänä”. Suurin osa opettajista on osallistunut PBL-koulutukseen. Muutosprosessissa kaikki opettajat osallistuivat mentorointiin, jota järjestettiin kuukausittain kahden vuoden ajan. Koulutusohjelman vuoden 2008 toimitasuunnitelmassa puhutaan silti (opetus)menetelmäosaamisen ensisijaisuudesta, ”jotta PBL pääsee kunnolla vakiintumaan.”

Koulutusohjelman johto sekä opettajat näkevät PBL:n vahvuutena työelämä-
lähtöisyyden. Se mahdollistaa työelämän autenttisten ongelmien käyttämisen lähtökohdina, joiden virittäminä tutoriaaliryhmien opiskelijat käynnistävät tiedonhankinnan. Opettajat korostavat menetelmän kehittävän tiedonhankinnan valmiuksia ja siten valmiuksia näyttöperustaiseen hoitotyöhön, ryhmäosaamista (sosiaalisia taitoja), palautteen antamisen taitoja ja ahdistuksen sietokykyä. Tällä tavalla opiskelijat saavat valmiuksia ongelmatilanteisiin, joihin he joutuvat käytännön harjoittelussa ja joissa heidän on pystyttävä löytämään ratkaisuja.

Arviointiryhmän mielestä ydinkysymys koulutusohjelmalle on se, kuinka pitkälle ongelmaperustainen oppiminen halutaan ja kyetään viemään ja toteuttamaan käytännön tasolla. Joka vuosi saapuvat uudet opiskelijat, joille ongelmaperustainen oppiminen on uusi asia, muodostavat haasteen perehdyttämiselle. Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijat perehdytetään PBL-menetelmään heti opiskelun alussa. Oppimaan oppiminen -nimisen opintojakson tavoitteena on muun muassa, että opiskelija saa valmiuksia toimia tutoriaaleissa ja että hän oppii arvioimaan laaja-alaisesti omaa ja ryhmän oppimista.

Haastatellut opiskelijat kertoivat, että heille jaetaan vihko, jossa esitellään PBL-opiskelun työtavat. Itsearviointiraportin mukaan tiimeissä sovitaan opintojakson työnjaosta, jonka pohjalta laaditaan jakso-oppaat. Henkilöstön haastattelussa todettiin, että jakso-opas jaetaan teemoihin, jotka pyritään integroimaan useisiin oppiaineisiin. Integroinnissa voi olla esimerkiksi anatomiaa, fysiologiaa, ravitsemusta tai tietoa sairauksista kuten sydän- ja verisuonitaudeista, jotka nivotaan paketeiksi niin, että yleisaineet tukevat myös ammatti-
aineen opiskelua.

Opettajien pitkän PBL-opetuskokemuksen myötä koulutusohjelmassa näyttää muodostuneen käsitys, että ongelmaperustainen oppiminen toteutuu hallitusti. Arviointiryhmälle muodostui kirjallisen aineiston ja haastattelujen perusteella kriittisempi näkemys. Myös eräs haastatelluista opettajista oli havainnut,

että kaikki opiskelijat eivät ainakaan opintojen alkuvaiheessa kykene näkemään ongelmaperustaisesta oppimisesta sitä, miten luento-opetus ja tutoriaalit liittyvät toisiinsa – siis ongelmaperustaista oppimis- ja tietoympäristöä.

Arviointiryhmä kiinnitti huomiota siihen, että koulutusohjelman dokumentit ja edustajat puhuvat yhtäältä PBL-ideologian omaksumisesta niin opetussuunnitelman rakenteessa kuin opetusmenetelmänä, ja toisaalta PBL:stä puhutaan nimenomaan opetusmenetelmän merkityksessä. Opettajien haastatteluissa opettajat pohtivat luento- ja tutoriaalien liittymistä toisiinsa. Pohdinnoista voi päätellä, että ajatus ongelmaperustaisesta opetussuunnitelmasta, jossa luennot, seminaarit ja taitojen harjoittelu ajoitetaan mielekkäästi lähtökohtien luomalle perustalle, on omaksuttu vain osittain.

Koulutusohjelman johto ja henkilöstö ovat nähneet tarpeen uudistaa ongelmaperustaisen oppimisen tutoriaalien työtapoja. Opetusta on toteutettu yli viisi vuotta samalla syklimallilla, jossa tavoitteena on viikon väli- ja loppututoriaalille. Henkilöstön mukaan alkuvuokosta on alkututoriaali, jonka jälkeen opiskelijat työskentelevät pari päivää ja loppuviikolla pidetään loppututoriaali, joten sykli jää tavoitetta lyhyemmäksi. Opiskelijoiden yhteisöllinen tiedonmuodostus ryhmässä voi jäädä hyvin pinnalliseksi, jolloin tutoriaalityöskentelyn hyödyllisyys on kyseenalaista. Opiskelijoiden lievä kyllästyminen nykyiseen syklimalliin tuli esiin niin opiskelijoiden kuin koulutusohjelman johdonkin haastattelussa. Arviointiryhmä kannustaa koulutusohjelmaa etsimään vaihtoehtoisia toteutustapoja alkututoriaalien työtapoihin sekä lähtökohtiin samoin kuin harkitsemaan syklien pidentämistä. Pyrittäessä pitkäkestoisempaan, itsenäiseen tiedonhankintaan ja syvällisempään yhteisölliseen tiedonmuodostukseen ratkaisuja voi löytyä tutkivan oppimisen suuntauksen piiristä sekä PBL-vaikutteisesta projektioppimisen pedagogiikasta.

Opiskelijoiden näkemykset ongelmaperustaisesta oppimisesta vaihtelivat. Osa arviointiryhmän haastattelemista opiskelijoista esitti kärkevääkin kritiikkiä. Haastattelujen perusteella on ilmeistä, että koulutusohjelman opiskelijoilla on puutteellinen ja osin virheellinen näkemys ongelmaperustaisesta oppimisesta. Arviointiryhmälle välittyi käsitys, että opiskelijoiden perehdyttäminen ongelmaperustaiseen opiskeluun ei ole ollut riittävää. Vaikuttaa siltä, että opiskelijat ymmärtävät PBL:n samaksi asiaksi kuin tutoriaalit. Opiskelijat eivät hahmota ongelmaperustaista tieto- ja oppimisympäristöä, jossa luennot tarjoaisivat räätälöityä aineistoa tutoriaalissa muodostettuun oppimistehtävään. Opiskelijat

näkevät sen sijaan jopa ongelmana sen, että tutoriaaleissa ja luennoilla käsitellään samoja asioita. Vaikutti siltä, että opiskelijat eivät luottaneet omatoimiseen tiedon hakuunsa ja sen kautta syntyviin oppimistuloksiin.

Koulutusohjelmalla on suuri haaste perehdyttää vuosittain saapuvat uudet opiskelijat ongelmaperustaiseen oppimiseen. Peruskoulu- ja lukio-opintojen jälkeen monille opiskelijoille on muodostunut ”ensyklopedinen” tietokäsitys, jossa opetustyö nähdään objektiivisesti toden tiedon välittämisenä ja siirtämisenä opettajalta opiskelijalle. Vaikka opiskelijat jossain määrin myöntävät ongelmaperustaisen työskentelyn hyödyt, useimmat opiskelijat katsovat silti opetuksen tehokkaimmillaan olevan tiedon siirtämistä.

Hoitotyön koulutusohjelman haasteena on saada nämä periaatteet toteutumaan käytännössä niin, että ongelmaperustainen oppiminen nähtäisiin paitsi menetelmänä myös laajemmin kokonaisvaltaisena lähestymistapana. Näin mahdollistetaan opiskelijan osaamista rakentava oppimisympäristö ja opetussuunnitelma, jossa korostuu opiskelijan aktiivinen tiedonhankinta oppimista ohjaavien työelämälähtöisten lähtökohtien avulla.

Arviointiryhmä näkee koulutusohjelman ongelmaperustaisen oppimisen olevan tienhaarassa. Arviointiryhmä kannustaa koulutusohjelmaa kehittämään PBL-malliaan edelleen aidosti ongelmaperustaiseksi opetussuunnitelmaksi.

3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS

3.1 OPINTOJEN OHJAUS, OPISKELIJOIDEN AMMATILLISEN KEHITTÄMISEN TUKEMINEN JA HENKILÖKOHTAISET OPINTOSUUNNITELMAT (HOPS)

Opinto-oppaan mukaan hoitotyön koulutusohjelman opetussuunnitelman perustana on käsitys opiskelijasta aktiivisena, itsenäisenä ja vastuullisena oppijana, joka pystyy tekemään opintojaan koskevia valintoja ja hyödyntämään eri tavoin hankkimaansa palautetta osaamisestaan. Hoitotyön asiantuntijuuden oppiminen on prosessi, jonka edistämiseen opiskelija saa tukea eri tavoin toteutettavasta tuutoroinnista.

Itsearviointiraportissa selvitetään opintojen ohjauksen nykytilannetta seuraavasti: Tuutorointisuunnitelma laaditaan ja tuntiresursseista sovitaan vuosittain. Ideana on, että ryhmällä on vain kaksi tuutoriohjaajaa koulutuksen aikana – alussa ja lopussa eri tuutoriohjaaja. Tällä pyritään varmistamaan, että tuutoriohjaajalla on myös opetusta omalle ryhmälleen. Opiskelijoiden henkilökohtaiset ongelmat ovat lisääntyneet, ja ohjaajaresurssit eivät aina riitä vastaamaan tarpeisiin. Vahvuutena nähdään, että yksikkö on pieni, jolloin opiskelijat tulevat tutuiksi, kun opetetaan monia ryhmiä useammalla eri lukukaudella. HOPS-pohjat ovat olemassa, jolloin henkilökohtaisten opetussuunnitelmien laadinta helpottuu. Lähes kaikki ohjaajat ovat osallistuneet tuutorikoulutukseen. Heikkoutena pidetään sitä, että opiskelija ei aina ole selvillä opintojakson osasuorituksista ja varsinkin viimeisenä lukukautena osasuoritusten etsintä on työlästä.

Opiskelija rakentaa omien opintojensa kartaksi henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman eli HOPSin. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tarkoitus on kuvata opiskelijan oppimisprosessia ja toimintasuunnitelmaa. Se on dokumentti, jota päivitetään opintojen kuluessa vuosittain. Siihen kirjataan oppimistavoitteita opiskelijan omalle oppimiselle ja ammatilliselle kasvulle. Opin-

tojen alkuvaiheessa HOPS on omien vahvuuksien ja heikkouksien kartoittamista sekä kokonaisuuden hahmottamista omista opinnoistaan. Keskivaiheella se on muutosten tarkastelua sekä tavoitteiden tarkentamista. Loppuvaiheessa opiskelija luo HOPSissa katsauksen omaan työuraansa ja elämänsuunnitelmansa suuntaan: mihin elinikäisen oppimisen tie jatkuu ja mitä tulevaisuuden tavoitteita hän asettaa itselleen.

Ristiinarvioinnin perusteella voidaan todeta, että käsitykset opiskelijoiden aktiivisuudesta, itsenäisyydestä ja vastuullisuudesta pitävät pääosin paikkaansa. Käytetyt opetusmenetelmät tukevat periaatteessa opiskelijoiden ammatillista kehittymistä sekä vahvistavat itsenäisyyttä ja vastuunottoa omasta oppimisesta. Se, miten ammatillisuus ja korkeakoulutasoisuus toteutuvat oppimisessa hakee vielä omaa paikkaansa, sillä ammattikorkeakoulun monialaisuus, yrittäjäys ja tutkimuslähtöisyys eivät ole vielä kaikilta osin opiskelijoiden ymmärtämiä, vaan opiskelijat korostavat ammatin oppimista ja tiedon jakamista itsenäisen osaamisen kehittämisen sijaan. Opiskelijoille tulisi korostaa korkeakouluopiskelun tuottaman itsensä kehittämisen osaamisen merkitystä tulevaisuuden ammatilliselle osaamiselle. Opiskelijoilla on jopa 40 vuotta työelämää edessä, ja tänään hankituilla elinikäisen oppimisen taidoilla tulee selviytyä tulevaisuuden haasteista.

Opetussuunnitelma ei tue opiskelijoiden omien valintojen tekemistä, sillä valinnan mahdollisuudet ovat vähäisiä. Vain kolmen opintopisteen laajuinen todellinen valinnaisuus on näin laajoissa opinnoissa vähän. Henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat ovat käytännössä yhtä kuin opetussuunnitelma. Opetussuunnitelmassa tulee huomioida vähintään 15 opintopisteen todellinen valinnan mahdollisuus. Vaikuttaa siltä, että opiskelijoille ei rakenneta todellista henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa (HOPSia), vaan koko ryhmä opiskelee ennalta laaditun suunnitelman mukaan. Erikoistumismahdollisuudet toteutuvat lähinnä harjoittelun kautta. Nykyinen käytäntö sopii opiskelijoille, jotka eivät ole selvillä mitä haluavat. Opiskelijoille, jotka alusta alkaen tietävät mihin haluavat erikoistua, esimerkiksi mielenterveyteen tai kirurgiseen sairaanhoitoon, käytäntö ei ole paras mahdollinen.

Tuutorointi keskittyy opintojen etenemisen seurantaan. HOPS-keskusteluissa keskustellaan rästisuorituksista ja niiden hoitamisesta tuutoriopettajan kanssa. Henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien tekemisen ohjaukseen ei tässä tilanteessa ole suuresti tarvettakaan. Tuutoroinnin onnistumisen kannalta on hyvä, että tutoropettaja vaihtuu vain kerran opintojen aikana. Tuutoriopetta-

ja opettaa myös ryhmäänsä ja koulutusohjelman koko mahdollistaa sen, että opiskelijat tuntevat tuutoriohjaajansa ja hän tuntee opiskelijat. Näin tuutoriohjaaja voi tukea opiskelijaa mahdollisissa ongelmatilanteissa. Opinto-ohjaaja oli haastatelluille opiskelijoille vieras, sillä opiskelijat saavat tarvitsemansa ohjauksen tuutoriohjaajaltaan.

Opiskelutaidot ovat opintojen etenemisen kannalta ratkaisevan tärkeitä ja myös yksi opittava asia. Näyttöä opiskelutaitojen systemaattisesta kehittämisestä ei saatu. Opiskelijat tulevat toisen asteen koulutuksesta, jossa he ovat tottuneet opettajalähtöiseen oppimiseen ja siirtyminen ammattikorkeakoulussa edellytettyyn itsenäiseen opiskeluun on vaativa muutos. Opiskelijoiden opiskelutaidot eivät välttämättä riitä tähän muutokseen ainakaan opintojen alkuvaiheessa. Vaikuttaa siltä, että PBL-opas ja ensimmäisten tutoriaalien ohjattu toteutus eivät riitä näin suuren muutoksen onnistumiseen. Opiskelijoiden näkökulmasta opintojen ohjaus keskittyy voimakkaasti tuutoriohjaajan harteille. Tuutoriohjaajien pienestä resurssista huolimatta opiskelijat tuntuivat saavan riittävästi ohjausta.

3.2 OPINTOJEN MITOITUS JA KUORMITTAVUUS

Opetuksen mitoitus on haasteellista. Opintojakso ei saisi kuormittaa liikaa opettajaa eikä opiskelijaa suhteessa resursseihin. Opettajan kuormittavuus muodostuu opintojakson suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin käytettyä ajasta sekä saman aikaan sijoittuvista muista opintojaksoista ja opettajan muusta työstä.

Koulutusohjelman johdon haastattelujen mukaan opiskelijoilta tulee usein palautetta liittyen suureksi koettuun työmäärään. Lukukaudet on tehty tasaraskaiksi, vaikka kevät on pidempi kuin syksy. Tähän ollaan tekemässä muutosta, ja jatkossa huomioidaan työviikkojen lukumäärä syys- ja kevätlukukaudella. Osa opintojaksoista koetaan edelleen liian tiiviisti toteutetuiksi, vaikka tähän on pyritty vastaamaan aikaisempien palautteiden pohjalta hajauttamalla muun muassa sisätautikirurgisen hoito-opin opetus entisen puolen vuoden sijasta yhteen vuoteen.

Itsearviointimateriaalissa kerrotaan kesätyön hyväksymisestä vapaasti valittaviin opintoihin sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoilla. Edellytyksenä on, että neljän viikon yhtäjaksoinen työskentely terveystieteiden ammattitutkintoa

vaativissa tehtävissä kotimaassa hyväksytään 1,5 opintopisteen suoritukseksi ja ulkomailla tehtynä kolmen opintopisteen suoritukseksi. Arviointiryhmä toteaa, että työkokemuksen hyväksyminen vapaasti valittaviin opintoihin on oppimista tukevaa ja kannatettavaa. Tämä ei kuitenkaan vastaa korkeakouluopintojen mitoituksen periaatetta, jossa 1,5 opintopistettä pitäisi tulla 40 tunnin työmäärästä.

Opittavan aineksen määrä ja vaatavuus yhdessä opiskelijan opintoihin varaa-man ajan tai opintosuunnitelmassa varatun ajan kanssa muodostavat opintojen kuormittavuuden. Pyrittäessä keskimääräisesti sopivaan opintojen kuormittavuuteen on varattava riittävästi aikaa opiskeltavan aineksen omaksumiseen. Arviointiryhmä epäilee riittääkö nykyisin käytössä olevassa vajaan viikon pituisessa syklimallissa aika itsenäiseen tiedonhankintaan ja opiskeltavien asioiden sisäistämiseen. Tärkeää on, että opintojen kuormittavuutta seurataan säännöllisesti ja tarvittaessa tehdään muutoksia opintojen toteutukseen ja ajoitukseen.

3.3 KOULUTUSOHJELMAN T&K- JA PALVELUTOIMINTA, TYÖELÄMÄYHTEYDET JA HARJOITTELU

3.3.1 T&K- ja palvelutoiminta

Terveysalan tulosalueen kuvauksen mukaan tutkimus- ja kehitystoiminta edistää terveyden ja hyvinvointiin liittyvää strategista ja ammatillista osaamista. Toiminnan tavoitteena on väestön terveyden ja terveysosaamisen lisääntyminen sekä aluekehityksen tukeminen Varsinais-Suomessa.

Salon hoitotyön koulutusohjelman kuvauksessa kerrotaan, että koulutusohjelman T&K-toiminta todentuu eri opintojaksoissa esimerkiksi työelämälähtöisinä opinnäytetöinä sekä projektiopintoina.

Ammattikorkeakoululaki (351/2003) asettaa työelämän kehittämistä tukevan tutkimus- ja kehitystyön ammattikorkeakoulujen yhdeksi perustehtäväksi. Sidos ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoimintaan ja tiivis työelämäsuhte ovat opinnäytetöille luonteenomaisia piirteitä. Projekteina toteutuissa opinnäytetöissä opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Työskentely kehittää mm. prosessiajattelua, vastuullisuutta, moniammatillisuutta ja omatoimisuutta.

Työelämälähtöinen opinnäytetyö liittyy ammattikäytäntöjen sosiaaliseen kontekstiin, ja se pyrkii ratkomaan käytännössä kohdattuja pulmia. Työn muuttuminen dynaamisemmaksi ja monimutkaisemmaksi on johtanut siihen, ettei rutiinimainen toimintatapa riitä, vaan tarvitaan uusia ajattelu- ja toimintamalleja nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Tämä edellyttää tietoista ja reflektiivistä suhdetta toimintakäytäntöihin sekä teoreettisen perustan haltuunottamista ja uusien ratkaisujen tuottamista.

Haastatteluissa johdon edustajat kertoivat, että T&K-toiminnasta on muodostunut koulutusohjelmalle keskeinen toimintatapa, ja osa siitä perustuu erilaisiin yhteistyösopimuksiin, jotka ovat johtaneet useampivuotisiin hankkeisiin mm. hoito- ja palvelukeskus Sofian kautta. Sofia on osa Turun AMK:n palvelutoimintaa, josta asiakkaat saavat palveluja ohjattuna opiskelijatyönä. Sofian toiminta alkoi vuonna 1997, ja pääyhteistyökumppanina oli syksyyn 2008 asti Salon seudun ammattiopisto. Sofian vastaanottotoimintaan kuuluvat mm. erilaiset näyttönotot, jalka- ja käsihoidot, lapsiparkki sekä erilaiset terveysaiheiset alustukset ryhmille.

T&K-toimintaan saadaan rahoitusta eri lähteistä. Koulutusohjelman henkilökunnan mukaan opinnäytetyöt ohjataan aina tekemään hankkeistetusti, ne kytkeytyvät T&K-työhön ja perustuvat todellisiin työelämän toimeksiantoihin. T&K-toimintaan sisältyy opetusta ja harjoittelua mahdollisuuksien mukaan.

Tutkimus- ja kehitystoiminta vaikutti opiskelijoille vieraalta, eivätkä he ole kokeneet sen sisältyvän opetukseen. Kaikki haastatellut opiskelijat olivat kuitenkin olleet mukana työelämäyhteistyöhön liittyvissä projekteissa, jotka olivat osa T&K-toimintaa. Vaikuttaa siltä, että tutkimus- ja kehitystyö on terminä opiskelijoille vieras, eivätkä he ole tietoisia hankkeiden olevan osa T&K-toimintaa.

Opettajien mukaan T&K-toimintaa on suhteellisen paljon, se integroidaan opetukseen ja se liittyy työelämäyhteistyöhön. Opettajat myönsivät kuitenkin, että opiskelijoille ei välttämättä muisteta kertoa hankkeiden liittymisestä tutkimus- ja kehitystyöhön.

Arviointiryhmä toteaa, että T&K-toiminta on hyvin integroitu opetukseen, se on luonnollinen osa koulutusohjelman toimintaa ja kehittämistä ja tuottaa tuloksia myös työelämälle. Jatkossa opiskelijoita kannattaa perehdyttää paremmin tutkimus- ja kehitystoimintaan terveysalalla, ja siihen miten he osallistuvat siihen projektityöskentelyn kautta.

3.3.2 Työelämäyhteydet

Laajalle T&K-toiminnalle oleelliset työelämäyhteydet ovat Salon hoitotyön koulutuksessa keskeisessä asemassa. Sairaalat sekä Salon kaupungin toimintayksiköt ovat tehneet yhteistyötä hoitotyön koulutusohjelman kanssa vuosikymmenien ajan. Yhteistyöyrityksistä voidaan mainita apteekit ja terveysalan yritykset, myös yhteisöjen kanssa yhteistyötä on runsaasti: mm. seurakunnat, SPR, veteraanit, Lions-klubit sekä erilaiset yhdistykset kuten, Alzheimer-yhdistys.

Ammattikorkeakoulun henkilökunnan ja alueen terveydenhoidon yhteisöjen ja yritysten välille on muodostunut erittäin hyvät suhteet. Työelämässä toimivia yhteistyökumppaneita on perehdytetty PBL-opetukseen liittyvien harjoittelujen toteuttamiseen ja arviointiin. Toimeksiantoja saadaan ja yhteistyöhankkeita tehdään jatkuvasti. Työelämän edustajista muodostuvalla neuvottelukunnalla on merkittävä rooli ammatin vaatimien kompetenssien selvittämisessä ja ydinainesanalyysin laatimisessa. Johto totesi kuitenkin ongelmaksi työelämän vähäisen osallistumisen varsinaiseen opetukseen. Esimerkiksi lääkärit eivät ole halukkaita luennoimaan palkkioiden pienuuden vuoksi. Myöskään muita työelämän edustajia ei juuri käy luennoimassa. Toisaalta kolmannes koulutuksesta tapahtuu ohjatun harjoittelun muodossa, joten työelämä on joka tapauksessa vahvasti läsnä koulutuksessa.

Valtakunnallisesti työelämäyhteistyö tapahtuu ns. TERVA-verkoston kautta, joka antaa ohjeita ja määrittelee alan keskeisiä kompetensseja sekä oppimistarpeita. Opiskelijoiden mukaan työelämäyhteistyö näkyy lähinnä harjoittelussa. Heidän kokemuksensa harjoittelusta vaihtelevat. Toisaalta koetaan, että harjoittelussa oppii parhaiten, mutta tulokset riippuvat harjoittelupaikasta ja ohjaajasta. Haastateltujen opettajien mukaan työelämäyhteistyö on runsasta ja sen liittyminen opetukseen tapahtuu luontevasti. Aktiivinen työelämäyhteistyö ja projektitoiminta ovat tuottaneet uusia ja mielenkiintoisia toimintamalleja.

Arviointiryhmä toteaa, että koulutusohjelman työelämäsuhteet ovat laajat ja monipuoliset. Yhteistyömuotoja ovat T&K-toiminta, muut yhteistyöhankkeet sekä harjoittelu. Kuitenkin työelämän edustajien osallistuminen varsinaiseen opetukseen on vähäistä. Uusia ideoita tarvitaan lääkärien ja muiden työelämän edustajien saamiseksi luennoitsijoiksi. Tämän haasteen ratkaisemiseksi tarvitaan AMK:n johdon tukea.

3.3.3 Harjoittelu

Itsearviointiraportista käy ilmi, että PBL-opetukseen liittyy kunkin vaiheen jälkeen työharjoittelujakso, jossa syvennetään hankittua osaamista. Harjoittelujaksoja on yhteensä kahdeksan, ja ne muodostavat noin kolmanneksen koko koulutusohjelmasta (sairaanhoitaja 75 op, terveydenhoitaja 85 op). Aineistosta selviää, että tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat Salon kaupunki eri sosiaali- ja terveystieteiden yksikköineen. Harjoittelumahdollisuuksia opiskelijoille tarjoaa myös edellä mainittu hoito- ja palvelukeskus Sofia, jossa harjoitteli 40 AMK:n opiskelijaa vuonna 2007. Sofiassa tapahtuvan harjoittelun tavoitteena on ammatillisten asioiden lisäksi oppia asiakaspalvelutaitoja sekä kehittää sosiaalisia taitoja. Hoito- ja palvelukeskuksessa on toteutettu normaalien vastaanottojen lisäksi erilaisia tapahtumia ja messuja. Toiminta näytti olevan hyvin dokumentoitua ja asiakkaille oli tehty palautekysely, jonka vastaukset oli yksityiskohtaisesti analysoitu.

Harjoittelupaikkojen hankinnasta vastaa koulutusohjelma, ja käytännössä paikat hankkii Sofian terveydenhuoltosihteeri. Opettajat vastaavat harjoittelun kokonaissuunnittelusta. Harjoittelua ohjaavat ns. klinikkaopettajat, joita on neljä. Jokaiseen harjoitteluun on laadittu selkeät tavoitteet, toimintaohjeet sekä arvioinnin perusteet. Opettajat kokivat resurssien vähenemisen vaikuttaneen harjoittelun ohjaukseen siten, että se on siirtynyt pääasiassa verkkoon. Opettajat suhtautuvat verkko-ohjaamiseen positiivisesti ja kokevat pari kertaa vuodessa käydyt harjoittelupaikkaneuvottelut riittäviksi.

Jokainen harjoittelujakso arvioidaan ja kirjataan todistukseen omana suorituksestaan. Arviointi suoritetaan ns. kolmikantamenettelyllä, jossa työpaikkaohjaaja, klinikkaopettaja sekä opiskelija yhdessä arvioivat suoritukset. Työpaikkaohjaajia koulutetaan Taitava ohjaaja -koulutuksen avulla. Vuonna 2005 käynnistyneen Turun AMK:n projektin tavoitteena on kehittää opiskelijaohjauksen laatua ja selkeyttä opiskelijan ja ohjaajan välisiä tavoitteita. Yhteistyökumppaneina ovat TYKS, Turun terveystoimi ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri (VSSH). Koulutuksessa ohjaajat on muun muassa perehdytetty käyttämään verkkoavusteista työharjoitteluohjausjärjestelmää, verkkosiltaa, joka sijaitsee Optima-alustalla. Ylempien vuosikurssien opiskelijat avustavat ohjauksessa.

Harjoittelupaikat varataan opiskelijan edetessä ja toimintaa ollaan raportin mukaan kehittämässä. Harjoittelujen organisointi on vaativa tehtävä, sillä harjoittelujaksoja on useita, ja niiden tavoitteet ovat hyvin yksityiskohtaisia. Osa

harjoittelupaikoista ilmoitetaan ja varataan Jobstepin kautta, ja loput paikka-varaukset hoidetaan terveydenhuoltosihteerin välityksellä, joka vahvistaa myös Jobstepin kautta varatut paikat.

Haastattelujen mukaan opiskelijat ja johdon mukaan myös työelämän edustajat ovat tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen, vaikka tarjolla olevia harjoittelu-paikkoja voisi olla enemmän. Tosin opiskelijoita haastateltaessa ensimmäinen kommentti oli, että opinnot tukevat harjoittelujaksolle siirtymistä huonosti. Opiskelijoilla oli huoli omasta osaamisestaan ennen harjoittelujaksoa. Toisaalta opiskelijoiden mielestä harjoittelu oli parasta mitä koulutus tarjoaa. Opiskelijat kiittelivät opettajien käytännön työn osaamista.

Arviointiryhmä katsoo, että opintojen keskeisen osan muodostava harjoittelu on hyvin suunniteltu ja toteutettu, ja että työelämä näyttää olevan varsin sitoutunut harjoitteluyhteistyöhön ja sen kehittämiseen. Verkkoon siirtynyt ohjaus säästää resursseja, mutta tulevaisuudessakin pitää varmistaa, että harjoittelupaikoissa käydään riittävän usein, jotta toiminnan kehittymiselle oleelliset henkilökohtaiset yhteistyösuhteet säilyvät hyvinä. Opiskelijat vaikuttavat tuntevan jonkin verran epävarmuutta osaamisestaan harjoittelun aikana, joten heille henkilökohtainen tuki ja rohkaisu verkko-ohjauksen lisäksi lienevät tarpeen. Arviointiryhmä muistuttaa, että opiskelijoille tulee painottaa harjoittelun olevan opintojakso muiden joukossa. Opiskelijoilta ei näin ollen voida harjoittelussa edellyttää samaa osaamista kuin jo valmiilta hoitajilta.

3.3.4 Harjoitusyrittäjätoiminta

Kaikki Turun AMK:n Salon toimipisteen opiskelijat osallistuvat ns. harjoitusyrittäjätoimintaan, jossa opiskellaan yrittäjyyttä monialaisessa yhteistyössä alueen pk-yritysten ja muiden tulosalueiden opiskelijoiden kanssa. Opetussuunnitelman mukaan harjoitusyrittäjätoiminnassa opitaan yrittäjyys- ja projektiosaamisvalmiuksia, tiimityökykyä, epävarmuudensietokykyä ja oman työn suunnittelua sekä markkinointiosaamista. Tarkoituksena on saada opiskelijat ymmärtämään liikeyrityksen toimintaa ja niitä keskeisiä toimintaedellytyksiä, joita yritys tarvitsee. Opiskelijat toimivat laajemmassa harjoitusyrittäjäympäristössä ja joutuvat rakentamaan verkostoja, hankkimaan kontakteja ja kuvitteellisia toimeksiantoja.

Haastatellut opiskelijat kritisoivat toimintaa, koska se koetaan irralliseksi hoitotyön koulutusohjelman muusta sisällöstä ja koska harjoitusyritysjakso on sijoitettu ensimmäiseen opiskeluvuoteen. Tämän on koettu vähentäneen opiskelijoiden opiskelumotivaatiota opintojen alussa, joten on tehty päätös harjoitusyritystoiminnan siirtämisestä myöhemmäksi, kuudennelle lukukaudelle, jolloin ammattiosaamista on jo karttunut. Toisaalta terveysalan opiskelijat ovat johdon mukaan saaneet joka vuosi positiivista palautetta harjoitusyritystuotoireilta aktiivisuudestaan ja tiimityöskentelytaidoistaan projekteissa.

Arviointiryhmän mielestä opiskelijoita pitää paremmin motivoida harjoitusyritystoimintaan. Harjoitusyritystoimintaa kannattaa jatkossakin kehittää siten, että siinä otetaan huomioon myös hoitotyön koulutusohjelman erityisvaatimukset.

3.4 KANSAINVÄLISTYMISSÄIKÄKULMA OPETUKSEN SUUNNITTELUSSA JA OPINNOISSA

Turun AMK:n opetussuunnitelmien rakennetta ja sisältöä koskevan päätöksen mukaan kansainvälisyyden on sisällyttävä opetussuunnitelmaan. Tavoitteena on saavuttaa kansainvälisen vuorovaikutuksen ja ammatillisen toiminnan edellyttämät valmiudet. Opiskelijalle on oltava koulutusohjelman opetussuunnitelmassa tarjolla vähintään 15 opintopistettä vieraskielisiä opintoja.

Terveysala-tulosalueen www-sivuilla mainitaan, että terveysalan asiantuntijatyö edellyttää valmiuksia tunnistaa kulttuurien välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä sekä kykyä ottaa huomioon niiden vaikutus ihmisen arvomaailmaan, sosiaaliin suhteisiin, elämäntapaan ja käsityksiin sairaudesta ja terveydestä.

Salon hoitotyön koulutusohjelman kuvauksen mukaan kansainvälisyyden tavoitteena on, että opiskelija avartaa maailmankuvaansa, oppii ymmärtämään eri kulttuureja sekä pystyy työskentelemään ja työllistämään itsensä monikulttuurisessa toimintaympäristössä. Kielitaito nähdään avaimena kansainväliseen toimintaan. Hoitotyön opiskelijalla kerrotaan olevan monipuoliset mahdollisuudet osallistua globaaliin kansainvälisyyskasvatukseen, jossa hän oppii ymmärtämään erilaisia yhteiskunnallisia muutosprosesseja. Näissä muutosprosesseissa opiskelija kohtaa maailmanlaajuisesti yhteisiä ongelmia ja pyrkii löytämään ratkaisuja yhdessä erilaisten väestöryhmien, vapaaehtoisjärjestöjen ja alan ammattilaisten kanssa.

Salon hoitotyön kansainvälisyystoiminnan muotoja ovat opiskelu englannin kielellä, opiskelu ja harjoittelu ulkomailla, kv-opiskelijoiden tuutorointi sekä erilaiset seminaarit ja projektit. Nordplus-ohjelman kautta voi opiskella Pohjoismaissa ja Erasmus-ohjelman kautta muualla Euroopassa. Opiskelu- ja harjoittelumahdollisuuksia on lisäksi Venäjällä, Kaukoidässä ja Afrikassa. Opiskelu ja harjoittelu ulkomailla ovat osa Suomessa suoritettavaa tutkintoa, eivätkä ne pidennä opiskeluaikaa.

Johdon mukaan monikulttuurisuus näkyy luontevasti opetuksessa, sillä aina kuin vain mahdollista tehdään yhteistyötä englanninkielisen hoitotyön koulutusohjelman, Degree Programme in Nursing'n kanssa, jossa opiskelee paljon ulkomaisia opiskelijoita. Kansainvälisyys halutaan tuoda läpäisyaiheena kaikkiin opintojaksoihin, ei niinkään omana kokonaisuutenaan.

Myös opiskelijoiden mukaan kansainvälisyys on sisällytetty jokaiseen opintojaksoon ja -kokonaisuuteen monikulttuuristen sisältöjen ja tehtävien kautta. Koska suomenkielisessä ja englanninkielisessä hoitotyön koulutusohjelmassa on yhteisiä opintoja, ulkomaalaisten jatkuva läsnäolo on luonnollista. Salo on myös varsin kansainvälinen ja monikulttuurinen kaupunki, jossa ulkomaalaisten kohtaaminen on jokapäiväistä. Opettajien mukaan monikulttuurisuus on sisäänrakennettu jokaiseen opintojaksoon ja yhteistyötä Nursing-ohjelman kanssa pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon.

Vain yksi haastatelluista opiskelijoista oli ollut kv-vaihdossa, mutta piti kokeusta erittäin hyvänä. Johdon mukaan kansainväliseen vaihtoon lähtijöitä on runsaasti, sen sijaan vaihtoon tulevia ei edes tavoitella hoitotyön koulutusohjelmaan. Saapuvat vaihto-opiskelijat ohjataan englanninkieliseen koulutusohjelmaan, jossa sama opetus tapahtuu koko ajan englanniksi. Opiskelijat itse kokivat saaneensa riittävästi informaatiota kv-vaihtoon tai -harjoitteluun lähtemisen mahdollisuuksista.

Kansainvälisen toiminnan koetaan perustuvan pitkälti henkilökohtaisiin suhteisiin. Toimivin on yhteistyö tsekkiläisen korkeakoulun kanssa; toimintamuodot ovat lähinnä opettaja- ja opiskelijavaihtoa, myös opetussuunnitelman kehittämiseen liittyvää yhteistyötä on aloitettu. Opiskelijat osallistuvat aktiivisesti kv-harjoitteluun Swasimaassa, jossa terveysalalla on ollut yli kymmenen vuotta harjoittelu- ja projektitoimintaa sairaaloissa ja klinikoilla.

Kysyttäessä opiskelijoiden mielipiteitä englanninkielisistä opinnoista selvisi, että toisilla opetusta englanniksi oli varsin paljon, toisilla ei lainkaan. Yhteisesti opiskelijat olivat sitä mieltä, että perusasiat tulisi opettaa suomeksi ja vieraskielistä terminologiaa tulisi käydä läpi englannin kielen tunneilla.

Opettajien mukaan englanninkielistä opetusta ollaan lisäämässä, tavoitteena on 15 opintopisteen laajuiset englanninkieliset opinnot jokaisessa opintojakossassa. Heidän mukaansa vieraskielinen opetus saa jonkin verran kriittistä palautetta, ja sen järkevä suunnittelu ja toteuttaminen onkin haasteellista. Tärkeää on myös pystyä perustelevaan asia opiskelijoille, joiden tulee osata keskeinen sanasto myös englanniksi.

Itsearviointimateriaalin ja haastattelujen perusteella voidaan todeta, että monikulttuurisuusnäkökulma on integroitu opetukseen ja sen merkitys hoitotyön ammatillisena kompetenssina ymmärretään hyvin. Salon toisessa hoitotyön koulutusohjelmassa eli englanninkielisessä Nursing-ohjelmassa enemmistö opiskelijoista on ulkomaalaisia tai maahanmuuttajataustaisia, joten kansainvälisyys näkyy jokapäiväisessä toiminnassa – etenkin kun yhteistyötä näiden kahden koulutusohjelman välillä tehdään mahdollisimman paljon. Opiskelijoiden ja opettajien kotikansainvälistymistä edistää edellä mainitun monikulttuurisen toimintaympäristön lisäksi kasvava mahdollisuus suorittaa opintoja englannin kielellä. Opiskelijat eivät kuitenkaan pääsääntöisesti näe opintojen suorittamismahdollisuutta englanniksi positiivisena asiana. Jatkossa tulisi englanninkielistä opetusta pystyä perustelevaan paremmin niin ammatillisen hoitotyön vaatimusten kuin alan tutkimuksen seuraamisedellytystenkin kannalta.

Kansainvälisen yhteistyön ja sen kehittämisen ja paremman hyödyntämisen kannalta olisi hyvä laatia kv-toiminnalle tavoitetilä ja toimintasuunnitelma. Ongelmaperustaista opetusta voisi kehittää etsimällä muita kansainvälisiä ongelmaperustaista oppimista soveltavia yhteistyökumppaneita. Opettajavaihdot tulee integroida opetussuunnitelmiin ja pyrkiä kehittämään kansainvälistä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä siten, että se mahdollisimman hyvin tukee koulutusohjelman tavoitteita, opetussuunnitelman kehittämistä, T&K-toimintaa ja opiskelija- sekä harjoittelijavaihtoja.

4 KOULUTUSOHJELMAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

4.1 OPPIMISEN ARVIOINTI

Arvioinnin tehtävä on tukea oppimista, ohjata ja motivoida opiskelijaa sekä kehittää opiskelijan itsearvioinnin taitoja ja antaa palautetta. Hyvän arvioinnin tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kehittymistä, antaa tietoa opiskelijan osaamisesta ja osaamisen lisääntymisestä.

Hoitotyön koulutusohjelmassa oppimisen arvioinnin kohteena ovat asiantuntijuuden kehittyminen ja sen edellytykset. Arviointi on oppimista ohjaavaa ja kehittävää ja se kohdistuu sekä oppimisprosessiin että oppimistulokseen. Arviointi on toisaalta jatkuvaa, toisaalta määräaikaista. Jatkuva arviointi tukee opiskelijaa omien tavoitteiden asettamisessa ja arvioinnissa sekä oman osaamisen vahvuuksien ja kehittämisalueiden nimeämisessä itse- ja vertaisarvioinnin avulla. Arviointi toteutuu ydinosaamisen hallinnan monipuolisena arviointina, jossa opiskelijalla on mahdollisuus sopimuksen mukaan valita yksilöllisesti tapa näyttää osaamistaan. Osaamisen arviointi toteutuu mahdollisimman lähellä sitä todellista tilannetta, jossa osaamista tarvitaan. Ohjatun harjoittelun hyväksytty suoritus edellyttää tavoitteiden mukaista etenemistä ja hyväksyttyä tavoitteiden saavuttamista sekä kunkin opintojakson hyväksymisehtojuksen mukaista suoritusta. Opintojensa alusta lähtien opiskelija rakentaa osaamissuorituksistaan yksilöllistä portfolioa. Sen avulla hän voi osoittaa henkilökohtaisen asiantuntijuutensa alueet sekä opiskelun aikana että tutkinnon suoritettuaan.

Oppimisen arviointi on keino, jolla voidaan kontrolloida yksilöiden pätevyyttä ja voidaan antaa pätevyydestä todistus. Konstruktivismin myötä arviointi on nähty tärkeänä osana opetusta ja oppimisprosessia, eikä näistä erillisenä asiana. Oppimisen arvioinnin pitäisi tuottaa palautetta, jota opiskelijalla on mahdollisuus hyödyntää parantaakseen oppimistaan. Arvioinnissa tulisi erityisesti kiinnittää huomio siihen, että se on säännöllistä ja toistuvaa vuoropuhelua opiskelijan, ryhmän ja opettajan välillä ja näin palautteen rooli säilyy

ohjaavana ja motivoivana. Arvioinnilla on oppimisprosessin ohjauksessa varsinaisen arviointitehtävän ohella motivointi- ja ohjaustehtävä sekä opiskelijoiden vuorovaikutusta parantava tehtävä. Arvioinnissa pitäisi käyttää menetelmiä, joilla mitataan tiedon sijaan syväoppimista ja rohkaistaan ymmärtävään oppimiseen.

Kompetenssiperustaisessa opetussuunnitelmassa on haasteena rakentaa opiskelun eri vaiheissa tapahtuvasta oppimisen arvioinnista johdonmukainen kokonaisuus. Kokonaisvaltaisen arviointisuunnitelman on perustuttava osaamisvaatimuksiin ja sen on otettava huomioon sekä koulutusohjelmakohtainen erikoisosaaminen että yleiset kompetenssit.

Koulutusohjelman tavoitteeksi määriteltyjen kompetenssien saavuttamista arvioidaan kokeiden, tehtävien ja harjoitteluarviointien kautta. Haastatteluissa kerrottiin, että kokeilla, tehtävillä ja harjoitteluarvioinneilla varmistetaan se, että opiskelijat saavuttavat koulutusohjelman määrittelemät osaamistavoitteet. Osittain päällekkäistäkin arviointia tapahtuu paljon, koska monipuolisia arviointimenetelmiä pidetään koulutusohjelmassa tärkeinä. Periaatteena näyttää olevan usean erilaisen arviointitavan samanaikainen käyttö. Arviointiryhmän mielestä koulutusohjelman on syytä tarkentaa arviointikäytäntöjä niin, että päällekkäisistä arvioinneista luovutaan.

Arviointisuunnitelma mahdollistaa koulutusohjelmassa oppimisen arviointimenetelmien kehittämisen kokonaisvaltaisesti niin, että jokaisen opintojakson arviointimenetelmää on mahdollista tarkastella osana kokonaisuutta. Arviointisuunnitelman avulla pystytään viestimään opiskelijoille milloin ja millä tavoin opiskelija saa syvällisemmän palautteen osaamisensa kehittymisestä suhteessa koulutusohjelman kompetenssivaatimuksiin.

4.2 PALAUTEJÄRJESTELMÄ

Laadunvarmistukseen liittyvä prosessi lähtee liikkeelle ydinainesanalyysista, jossa määritellään mitä opiskelijoiden tulee tutkinnon suoritettuaan osata. Ydinainesanalyysi tehdään opettajien toimesta, mutta asioista keskustellaan työelämän ja esim. neuvottelukunnan kanssa. Tutoriaalien lähtökohtien relevanssi oppimistavoitteiden kannalta pyritään varmistamaan sillä, että ne on alunperin tehty yhdessä työelämän kanssa.

Toiminnan kehittämisen kannalta monensuuntaisella palautteella ja arvioinnilla on merkittävä rooli. Palautetta on uskallettava ja rohjettava antaa koko prosessin ajan. Opetussuunnitelmasta saatuja palautteita käsitellään tiimeissä, opettajakunnan kokouksissa ja jatkokyöstäminen tapahtuu kehittämisspäivillä. Palautteiden perusteella opetussuunnitelmaa muokataan vuosittain. Koulutuspäällikkö käy läpi opintojaksopalautteet ja keskustelee niistä kehityskeskusteluissa opettajien kanssa.

Salon hoitotyön koulutusohjelman itsearviointiraportin mukaan opettajatiimi kerää palautetta opiskelijoilta ja käyttää sitä arvioinnin pohjana. Palautetta kerätään jaksopalautteiden ja lukukausipalautteiden muodossa. Arviointia tehdään myös opettajien ja työelämän palautteiden pohjalta. Henkilöstö totesi, että tuutoriopettaja vie palautteet tiimiin, jossa mietitään miten reagoidaan ja millä aikataululla. Lukukausipalautetta pyydetään puolivuositain, jolloin opiskelijat tulevat tiimien tapaamisiin tai antavat palautteen kirjallisesti. Palautteet käsitellään myös ryhmän kanssa. Syksyllä 2008 on opiskelijoiden toiveesta kokeiltu tentin palautuspäivää. Alussa opiskelijan itsearviointi vaikuttaa painavammin tutoriaaliarvosanaan, mutta myöhemmin vertaisarviointia painotetaan itsearviointia enemmän. Vertaisarvioinnit ovat yleensä hieman opettajan arviota positiivisempia.

Ohjatun harjoittelun opiskelijapalautteet käsitellään harjoittelun purkutuneilla. Opiskelijat kokevat pääsääntöisesti ohjatun harjoittelun tehokkaaksi oppimismenetelmäksi. Työelämäjaksolta saadaan suoraa ja selkeää palautetta. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kentillä ollaan myös kehittämässä yhteistä sähköistä opiskelijapalauttejärjestelmää. Klinikkaopettajat antavat lukukausittain omat arviointiraporttinsa koulutuspäällikölle. Lisäksi opinnäytetyöstä kerätään systemaattisesti palautetta ja se käsitellään opinnäytetyötiimissä.

Itsearviointiraportissa todetaan, että PBL-opetuksesta kerätään jaksopalaute opintojaksoittain systemaattisesti. Opiskelijat ovat antaneet positiivista palautetta erityisesti tutoriaaleista ja luokkaharjoiteluista. Lääkelaskujen sekä anatomian ja fysiologian opetusta toivottiin lisää. Lääkelaskuosaaminen varmistetaan jokaisen lukukauden alussa käynnissä olevalla lääkelaskuklinikalla sekä varmistetaan jokaisessa hoito-opin tentissä.

Opiskelijoiden haastattelussa kävi ilmi, että suulliseen palautteenantoon tarjoutuu ajoittain mahdollisuuksia. Opintojakson päätteeksi voidaan joskus keskustella mm. siitä, mitkä asiat ovat tukeneet osaamisen kehittymistä ja mitkä eivät. Myös laboratoriotuntien yhteydessä pystyy antamaan suullista palau-

tetta. Opiskelijahaastattelvat kuitenkin harmittelivat opiskelijoiden passiivisuutta palautteenantajina. Kaikki eivät myöskään anna palautetta tai vastaa kyselyihin tosissaan. Syyksi tähän mainitaan muun muassa palautteenantamisesta seuranneiden muutoksien näkymättömyys ja tiedotuksen puute sekä turhautuminen siitä, ettei palautteenantaja itse hyödy muutoksista.

Ristiinarviointihaastatteluissa selvisi lisäksi, että koulutuspäällikkö tapaa aina valmistuvat opiskelijat ja pyytää heiltä palautetta ja kehitysehdotuksia suullisesti. Parannusehdotuksia tulee paljon. Tulokset ja muutokset eivät kuitenkaan näy palautteenantajille juuri mitenkään lukuun ottamatta satunnaisia, kirjallisesti palautetta antaneille vastaukseksi laadittuja kirjeitä. Tuutoriopettajalla on velvollisuus tiedottaa opiskelijoille palautteiden vaikutuksista. Joskus suurista muutoksista saatetaan tiedottaa myös sähköpostitse.

Kaikissa ryhmissä ja tiimeissä on paikka opiskelijaedustajalle, mutta toistaiseksi aktiivisia opiskelijoita ei ole saatu mukaan työryhmiin. Myös vuorovaikutteisempia opiskelijapalauttekeskustelutilanteita on suunnitteilla.

Salon hoitotyön koulutusohjelmassa palautekäytänteet ja niiden vakiinnuttaminen on hyvällä alullaan, mutta ne vaativat vielä parantelua ja kehittämistä. Arviointiryhmän mielestä koulutusohjelman tulee ottaa käyttöön ammatikorkeakoulun yhteinen palautepäivämalli. Opiskelijoilta kerättävän palautteen määrä alkaa olla riittävä, mutta sen käsittelytapoja täytyy vielä kehittää ja palautteen antamisesta seuraavien tekojen tiedottamiseen pitää paneutua. Opiskelijoita tulisi kuunnella vielä enemmän ja palautteet tulisi aina ottaa tosissaan. Jotta opiskelijoiden välitön ääni kuuluttaisiin jo suunnitteluvaiheessa, opiskelijoita tulisi yrittää aktivoida mukaan työryhmiin ja tiimeihin.

4.3 HENKILÖSTÖN AMMATILLINEN KEHITTYMINEN

Koulutusohjelman opettajien täydennyskoulutus on tähän asti painottunut PBL-menetelmäosaamisen kehittämiseen. Nyt opettajat tuntevat hallitsevansa menetelmän hyvin, joten PBL:n osalta koulutusohjelma aikoo keskittyä osaamisen monipuolistamiseen. Jatkossa voidaan keskittyä myös oman alan substanssiosaamisen laajentamiseen. Substanssiosaamisen kehittäminen on tärkeää, koska alalla tapahtuu paljon muutoksia, jotka edellyttävät ajantasaista tietoa. Myös terveysalan asiakaskunnan muuttuminen aikaisempaa monikulttuurisemmaksi vaikuttaa koulutustarpeisiin.

Opettajat pääsevät hyvin osallistumaan koulutuksiin. Koulutustarpeet määritellään vuosittain kehityskeskustelussa, ja täydennyskoulutuksen suunnittelussa hyödynnetään muun muassa eri verkostojen koulutustarjontaa. Opettajat käyvät myös erilaisilla koulutuspäivillä. Arviointiryhmä haluaa kannustaa opettajia hyödyntämään kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ammatillisessa kehittämisessä sekä opetuksen ja opetussuunnitelman kehittämistyössä.

4.4 KOULUTUSOHJELMAN SUUNNITELMAT TOIMINNAN KEHITTÄMISESTÄ

Hoitotyön koulutusohjelma aikoo kehittää toimintaansa siten, että työelämän osallistumista opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen tehostetaan. PBL-opetuksen edelleen kehittäminen ja uusien tuulien haistelu on jatkossakin tarpeen. Verkko-opetukseen kehitetään pienempiä opetuskokonaisuuksia opintojaksojen sisällä. Koulutusohjelma laatii myös opintojaksokohtaiset opettajan oppaat helpottamaan uuden opettajan perehdyttämistä ja kehittää edelleen synergiaetuja suomenkielisen ja englanninkielisen koulutusohjelman kanssa. Yrittäjyysopintoihin kevään ryhmille hankitaan kummiyrityksiä.

Hoitotyön koulutusohjelmassa opinnäytetyöt valmistuvat ajallaan ja opiskelijat saavat joustavasti ohjausta työn edetessä. Kaikki työt toteutetaan työelämälähtöisissä hankkeissa, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus valita aiheen oman kiinnostuksensa mukaan. Työelämästä saadaan runsaasti pyyntöjä opinnäytetöiksi ja yhteistyö toimii hyvin. Tavoitteena on kehittää opiskelijan mahdollisuutta edetä opinnäytetyössä henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaan integroimalla opinnäytetöitä T&K-toimintaan ja järjestämällä hitaammin eteneville opinnäytetyön ohjausta omana ryhmänään. Lisäksi aiotaan kehittää opinnäytetyöpussia niin, että siihen kirjataan myös opiskelijan saama opinnäytetyön ohjaus.

Ohjaavilla opettajilla on hyvä kokonaisnäkemys harjoittelupaikkatilanteesta ja harjoittelupaikoissa olevasta ohjauksen tasosta. Opiskelijat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä ohjattuun harjoitteluun. Kentältä on tullut hyvää palautetta opiskelijoiden aktiivisuudesta ja tiedonhakutaidoista. Ongelmana on kuitenkin se, että harjoittelupaikkoja on liian vähän. Ongelmaan pyritään pureutumaan markkinoimalla entistä enemmän Taitava ohjaaja -koulutusta kentälle. Lisäksi kehitetään harjoittelupaikkojen kanssa yhdessä verkko-ohjausta.

5 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Arviointiryhmän arviointi perustuu koulutusohjelman laatimaan itsearviointiraporttiin ja muuhun koulutusohjelman toimittamaan taustamateriaaliin sekä arviointiryhmän tekemiin haastatteluihin. Tehdyn arvioinnin perusteella arviointiryhmä esittää seuraavassa tiivistetysti näkemyksensä koulutusohjelman vahvuuksista, kehittämiskohteista sekä suosituksista koulutusohjelmalle.

5.1 VAHVUUDET

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelman vahvuuksia ovat seuraavat:

- Koulutusohjelmassa tehdyt opetusmenetelmälliset valinnat perustellaan hyvin. Ongelmaperustaista opetusta on toteutettu ja kehitetty useita vuosia, ja sen mukanaan tuomat käytännöt ovat aktivoineet opettajat tekemään hyvää yhteistyötä keskenään.
- Koulutusohjelmassa on totuttu tekemään yhteistyötä ja koulutusohjelman opettajat osallistuvat toiminnan suunnitteluun laajasti. Opintojaksot suunnitellaan kokonaisuuksina siten, että eri opettajien osaamisalueet nivoutuvat yhteen.
- Koulutusohjelman työelämäsuhteet ovat laajat ja monipuoliset, ja työelämä näyttää olevan varsin sitoutunut yhteistyöhön ja sen kehittämiseen. Yhteistyömuotoja ovat tutkimus- ja kehitystoiminta, muut yhteistyöhankkeet sekä harjoittelu.
- Henkilökunnalle ja alueen terveydenhoidon yhteisöille ja yrityksille on muodostunut erittäin hyvät henkilökohtaiset suhteet. Työelämässä toimivia yhteistyökumppaneita on perehdytetty PBL-opetukseen liittyvien harjoittelujen toteuttamiseen ja arviointiin. Toimeksiantoja saadaan ja yhteistyöhankkeita tehdään jatkuvasti.
- T&K-toiminta on hyvin integroitu opetukseen, se on luonnollinen osa koulutusohjelman toimintaa ja kehittämistä ja tuottaa tuloksia myös työelämälle.

- Opintojen keskeisen osan muodostava harjoittelu on hyvin suunniteltu ja toteutettu. Työpaikkaohjaajia koulutetaan Taitava ohjaaja -koulutuksen avulla. Verkkoon siirtynyt ohjaus säästää resursseja.
- Monikulttuurisuusnäkökulma on integroitu opetukseen ja sen merkitys hoitotyön ammatillisena kompetenssina ymmärretään hyvin. Monikulttuurisen toimintaympäristön ansiosta kansainvälisyys näkyy jokapäiväisessä toiminnassa. Opiskelijoiden ja opettajien kotikansainvälistymistä edistää myös jatkuvasti lisääntyvä englanninkielinen opetus.
- Monialainen opiskeluympäristö tuo mukanaan mahdollisuuksia monipuolistaa hoitotyön ammattilaisen opintoja yrittäjyysnäkökulmalla, joka on yhteiskunnallisesti tärkeäksi koettu ja esiin nostettu teema kaikessa koulutuksessa.
- Oppimisen arviointia on aktiivisesti kehitetty ja käytössä on monipuolisia arviointimenetelmiä.
- Opettajat pääsevät hyvin osallistumaan koulutuksiin. Koulutustarpeet määritellään vuosittain kehityskeskustelussa, ja täydennyskoulutuksen suunnittelussa hyödynnetään muun muassa eri verkostojen koulutustarjontaa.

5.2 KEHITTÄMISHAASTEET

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelmalla on seuraavia kehittämishaasteita:

- Opiskelijoiden esittämien näkemysten mukaan vaikuttaa siltä, että yrittäjyysopintojen merkitystä osana hoitotyön opintoja ei ole täysin sisäistetty.
- Vapaasti valittavien opintojen mahdollisuutta opiskelijalla ei juuri ole.
- Ajatus ongelmaperustaisesta opetussuunnitelmasta, jossa luennot, seminaarit ja taitojen harjoittelu ajoitetaan mielekkäästi lähtökohdientuomalle perustalle, on omaksuttu vain osittain. Erityisesti opiskelijoilla on puutteellinen näkemys ongelmaperustaisesta oppimisesta. Opiskelijat ymmärtävät PBL:n samaksi asiaksi kuin tutoriaalit. Opiskelijoiden perehdyttäminen ongelmaperustaiseen opiskeluun ei ole ollut riittävää.

- On perusteita epäillä, riittääkö aika nykyisin käytössä olevassa vajaan viikon pituisessa syklimallissa itsenäiseen tiedonhankintaan ja opiskeltavien asioiden sisäistämiseen. Opiskelijoiden yhteisöllinen tiedonmuodostus ryhmässä voi jäädä lyhyen syklin vuoksi hyvin pinnalliseksi. Tällöin tutoriaalityöskentelyn hyödyt jäävät pitkälti saavuttamatta.
- Työelämän edustajien osallistuminen varsinaiseen opetukseen on vähäistä. Uusia ideoita tarvitaan lääkärien ja muiden työelämän edustajien saamiseksi luennoitsijoiksi. Tämän haasteen ratkaisemiseksi tarvitaan AMK:n johdon tukea.
- Kansainvälinen opettajavaihto on varsin vähäistä.
- Englanninkielinen opetus ei toteudu kaikilta osin tavoitteiden mukaisesti. Kaikki opiskelijat eivät suorita opintoja englanniksi, mikä ei tue kielitaidon ja ammatillisen osaamisen kehittymistä.
- Monipuolisten oppimisen arviointimenetelmien kääntöpuolena on se, että päällekkäistä arviointia tapahtuu jonkin verran.

5.3 SUOSITUKSET

Tukeakseen koulutusohjelman kehittämistyötä arviointiryhmä esittää seuraavat suositukset:

- Koulutusohjelman tulee pitää kiinni hyvin perustelluista toimintatavoistaan (kuten harjoitusyrittäjätoiminta, PBL ja englanninkielinen opetus) negatiivisesta opiskelijapalautteesta huolimatta. Motivoinnilla ja menettelytapoja perustelemalla on mahdollista vakuuttaa opiskelijat käytettyjen opiskelutapojen asianmukaisuudesta.
- Opintojen kuormitusta on syytä seurata ja tarvittaessa tehdä muutoksia opintojen ajoitukseen.
- Koulutusohjelman tulee kehittää PBL-malliaan edelleen ongelmaperustaiseksi opetussuunnitelmaksi, jossa ongelmaperustainen oppiminen nähdään paitsi menetelmänä myös laajemmin lähestymistapana, jossa korostuu opiskelijan aktiivinen tiedonhankinta oppimista ohjaavien työelämälähtöisten lähtökohtien avulla. Opiskelijoiden syvällisempi perehdyttäminen ongelmaperustaiseen oppimiseen ja korkeakouluopiskeluun on jatkuvasti ajankohtainen tehtävä.
- Pyrittäessä opiskelijoiden itsenäiseen tiedonhankintaan ja yhteisöl-

liseen tiedonmuodostukseen ongelmaperustaisen oppimisen kehittämisen suuntaviivoja voi löytyä tutkivan oppimisen suuntauksen piiristä sekä PBL-vaikutteisesta projektioppimisen pedagogiikasta. Ongelmaperustaista opetusta tulee kehittää tekemällä kansainvälistä yhteistyötä muiden ongelmaperustaista oppimista soveltavien korkeakoulujen kanssa.

- Opiskelijoita tulee jatkossa perehdyttää paremmin tutkimus- ja kehitystoimintaan terveystalalla ja siihen, miten he osallistuvat tutkimus- ja kehitystoimintaan projektityöskentelyn kautta.
- Opiskelijoita on syytä motivoida paremmin harjoitusyritystoimintaan. Harjoitusyritystoimintaa kannattaa jatkossa kehittää siten, että siinä otetaan huomioon myös hoitotyön koulutusohjelman erityisvaatimukset.
- Verkkoon siirtyneen harjoittelun ohjauksen on todettu säästävän resursseja, mutta tulevaisuudessakin on varmistettava, että toiminnan kehittymiselle oleelliset henkilökohtaiset yhteistyösuhteet säilyvät hyvinä.
- Opiskelijat vaikuttavat epävarmoilta osaamisestaan harjoittelun aikana, joten heitä tulee tukea ja rohkaista henkilökohtaisesti verkko-ohjauksen lisäksi.
- Työelämän edustajien osallistuminen varsinaiseen opetukseen on vähäistä. Uusia ideoita tarvitaan lääkäreiden ja muiden työelämän edustajien saamiseksi luennoitsijoiksi.
- Kansainvälisen yhteistyön kehittäminen ja parempi hyödyntäminen edellyttää kv-toiminnan tavoitetilan ja toimintasuunnitelman laatimista.
- Opettajavaihdot tulee integroida opetussuunnitelmiin ja kansainvälistä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä tulee kehittää siten, että se mahdollisimman hyvin tukee koulutusohjelman tavoitteita, opetussuunnitelman kehittämistä, T&K-toimintaa ja opiskelija- sekä harjoittelijavaihtoja. Opettajien kannattaa hyödyntää kansainvälisiä yhteistyömahdollisuuksia ammatillisessa kehittämisessä sekä opetuksen ja opetussuunnitelman kehittämistyössä.

- Koulutusohjelmassa periaatteena näyttää olevan usean erilaisen arviointitavan samanaikainen käyttö. Koulutusohjelman on syytä tehdä arviointisuunnitelma, jossa tarkennetaan arviointikäytäntöjä niin, että päällekkäisistä arvioinneista luovutaan. Arviointisuunnitelman avulla pystytään viestimään opiskelijoille milloin ja millä tavoin opiskelija saa syvällisemmän palautteen osaamisensa kehittymisestä suhteessa koulutusohjelman kompetenssivaatimuksiin.
- Opiskelijat eivät pääsääntöisesti näe opintojen suorittamismahdollisuutta englanniksi positiivisena asiana. Englanninkielistä opetusta tulee pystyä perustelemaan paremmin niin ammatillisen hoitotyön vaatimusten kuin alan tutkimuksen seuraamisedellytystenkin kannalta.
- Opiskelijoita tulee aktivoida mukaan työryhmiin ja tiimeihin, jotta opiskelijoiden mielipide kuullaan jo suunnitteluvaiheessa.
- Palautekäytänteet ja niiden vakiinnuttaminen edellyttävät vielä kehittämistä. Opiskelijoilta kerättävän palautteen määrä alkaa olla riittävä, mutta sen käsittelytapoja täytyy vielä kehittää ja palautteen antamisesta seuraavien tekojen tiedottamiseen pitää paneutua. Lähtökohdaksi tulee ottaa ammattikorkeakoulun yhteiseksi käytännöksi sovittu palautepäivä-malli.

LÄHTEET

Elomaa L., Lakanmaa R., Palta H., Saarikoski M. & Sulosaari V. 2008. Taitava harjoittelun ohjaaja. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 24. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 2. tarkistettu painos.

ENQA. 2007. ENQA report on Standards and Quidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. European Association for Quality Assurance in Higher Education. ENQA: Helsinki.

Hoitotyön koulutusohjelman opinto-opas 2008–2012.

Hoitotyön koulutusohjelman (Salo) toimintasuunnitelma 2008.

Hyvönen R., Aittonen, T., Huhta, A., Jolkkonen, A., Kantola, I., Lähtenmäki, I. & Viinikala, P. (2007). Hyvässä hengessä ja monipuolisin menetelmin – tietotekniikan koulutusohjelman arviointiraportti, Turun ammattikorkeakoulun raportteja 58. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Kontio E. ja Nieminen E. 2008. Hoito- ja palvelukeskus Sofian toimintakertomus 2007.

Kontio, J. Kantola, I., Angerpuro, K., Elomaa, I., Lehtisaari, H., Nupponen, E. & Ojala, S. 2008. Aktiivisista kokeiluista yksissä tuumin harkittuihin ratkaisuihin – palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman arviointiraportti, Turun ammattikorkeakoulun raportteja 70. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Korkeakoulujen arviointineuvosto 2007. Korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditointi. Auditointikäsikirja vuosille 2008–2011. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7: 2007. Tampere: Korkeakoulujen arviointineuvosto.

Mikkonen, A., Virtala, M., Heikkilä, J., Mutka, U., Ikonen, H., Tulkki, H., Vänskä, K., Laiho, K. & Toikka, M. 2004. Matkalla monikulttuuriseen hoitotyöhön. Koulutusohjelman ristiin-arviointiraportti. Towards multicultural nursing. Cross-Evaluation Report of a Degree Programme. Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja 2. Reports from Jyväskylä Polytechnic 2. Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Jyväskylä University Press.

Opetusministeriö. 2004. Koulutuksen laadunvarmistus. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:6.

Opetusministeriö 2007. Koulutus ja tutkimus 2007–2012 kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2008:9. Opetusministeriö: Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.

Soini Juhani, Häkkinen Tiina, Kantola Ismo, Mertsola Marianne, Scheinin Minna, Seikola Aila, Storti Antonella & Tuohi Raija: Rakennustekniikan koulutusohjelman arviointiraportti – Vankalta perustalta monimuotoista tutkimus- ja kehitystoimintaa. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 76. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Terveysalan ammattikorkeakoulutus 2005 -työryhmä 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopintopisteet. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24.

LIITE I

Hoitotyön koulutusohjelman (Salo) arviointivierailun ohjelma

Aika:

5.12.2008 klo. 8.30 - 16.00

Paikka:

Luokka 324, Ylhäistentie 2, Salo

Arviointiryhmä:

Liisa Kairisto-Mertanen, koulutusjohtaja, puheenjohtaja

Mari Tauriainen, suunnittelija, sihteeri

Kaj Asteljoki, pt.tuntiopettaja

Ismo Kantola, kehityspäällikkö

Eija Koivisto, yliopettaja

Kari Lindström, koulutuspäällikkö

Sanni Rantanen, opiskelijaedustaja, TUO

Kirsti Virtanen, kv-päällikkö

Klo	Arviointiryhmän lisäksi paikalla
8.30–9.00	Arviointiryhmän kokous
9.00–10.00	Koulutusjohtaja Kaija Lind ja koulutuspäällikkö Ulla Wiirilinna
10.00–11.45	Opiskelijaedustajat: Sairaanhoidajakoulutus Tiina Tekkala, SSHS05 Anne Kemppainen, SSHK07 Minna Luoto SSHK06 Terveydenhoitajakoulutus Heini Nummi, STHS05 Anni Uusitupa, STHS07 Aikuiskoulutus Marianne Tuominen, ASSHSK07
12.30–14.15	Henkilöstö: Satu Halonen, TtM, pt. tuntiopettaja Sari Kallio-Kökkö, TtM, pt.tuntiopettaja Irmeli Leino, TtM, lehtori Eeva Mattila, KM, lehtori, tutkintovastaava Anu Nousiainen, TtM, lehtori Tiina Pelander, TtT, lehtori, tutkintovastaava
14.15–14.45	Koulutusjohtaja Kaija Lind ja koulutuspäällikkö Ulla Wiirilinna
15.00–16.00	Arviointiryhmän kokous